

JÖNKÖPING UNIVERSITY

School of Health and Welfare

”Till slut säger jag orden han vill höra”

En reflexiv tematisk analys av självbiografiska narrativ om stöd,
ansvar och livsvillkor efter dödligt våld inom familjen

HUVUDOMRÅDE: *Socialt arbete*

FÖRFATTARE: *Caroline Molin & Hedda Johansson*

JÖNKÖPING maj 2026

Förord

Vi vill inledningsvis rikta ett särskilt tack till författarna, vars berättelser har gjort vår studie möjlig. Genom sina skildringar har de gett oss en fördjupad förståelse för barns erfarenheter efter dödligt våld inom familjen. Förståelsen kommer att följa oss både i vårt framtida arbete som socionomer och i vår fortsatta syn på barns utsatthet, ansvar och behov av stöd.

Vi vill rikta ett varmt tack till vår handledare Therése Bielsten för värdefulla synpunkter, vägledning och stöd genom vår uppsatsprocess. Dina kommentarer har hjälpt oss att få ordning på och fördjupa våra resonemang, skärpa studiens fokus och utveckla arbetet vidare.

Vi vill även tacka Mikael Skillmark för inspiration, engagemang och för att du tagit dig tid att diskutera uppsatsens ämnesområde med oss. Dina reflektioner har varit betydelsefulla i arbetets inledande skede och bidragit till att forma vår förståelse för studiens relevans.

Ett särskilt tack riktas till Roger Sandberg för ditt engagemang, din tillgänglighet och ditt stöd genom hela uppsatsprocessen och vår studietid. Du har funnits där, besvarat frågor och bidragit med uppmuntran när den behövts som mest. Ditt stöd har haft stor betydelse och utan dig hade tårarna sannolikt varit fler.

Slutligen vill vi tacka varandra. Under den här processen har vi inte bara skrivit en uppsats tillsammans, utan också delat allt det som ett sådant arbete innebär, från osäkerhet, frustration, sena kvällar och omformuleringar till skratt och lättnad när bitarna till slut fallit på plats. Tack för att vi har kunnat vara ärliga med varandra, tänka högt tillsammans och bära arbetet framåt även när det känts svårt.

Abstract

Title: "So, I say the words he wants to hear": A reflexive thematic analysis of autobiographical narratives on support, responsibility and living conditions after lethal violence within the family

Tutor: Therése Bielsten

Examiner: Staffan Bengtsson

Children who experience lethal violence within the family find themselves in a life situation in which acute loss, altered conditions of care, contact with authorities and long-term psychosocial consequences are intertwined. Through an analysis of two autobiographical narratives, *Mona: En mamma, ett mord och en dotter* by Josefina Johannisson and *Flickan som blev kvar: Att finna lugn och lycka efter trauman* by Aminah Ådin, the study examines how individuals who experienced lethal violence within the family during childhood describe and ascribe meaning to experiences of support and responses from professional actors. The study also analyses how the child is positioned in the narratives and how these experiences are related to short- and long-term consequences. The narrative has been analyzed using reflexive thematic analysis at a latent level of analysis and through an abductive approach. The empirically developed themes have been interpreted with support from positioning theory and Allardt's theory of welfare. The analysis resulted in four themes: *conditional care*, *limited interpretive authority*, *displacement of responsibility* and *retrospective renegotiation*. In the narratives, the child is repeatedly positioned as in need of protection, but also as responsible and partly involved. Professional interpretations of the child's outward functioning, compliance and statements are given greater significance than the child's own understanding of grief, guilt and insecurity, which restricts the child's agency and possibility for actual influence. Support and protection are also portrayed as formally present without the child experiencing understanding, protection or relief from responsibility. The study shows that support after lethal violence within the family needs to include comprehensible information, relational continuity, recognition of the child's experiences and clear relief from guilt and responsibility over time.

Keywords: Autobiographies, children exposed to violence, interpretive authority, intimate partner homicide, intimate partner violence (IPV), lethal violence within the family, social work, qualitative method

Sammanfattning

Titel: ”Till slut säger jag orden han vill höra”: En reflexiv tematisk analys av självbiografiska narrativ om stöd, ansvar och livsvillkor efter dödligt våld inom familjen

Handledare: Therése Bielsten

Examinator: Staffan Bengtsson

Barn som upplever dödligt våld inom familjen befinner sig i en livssituation där akut förlust, förändrade omsorgsvillkor, myndighetskontakt och långsiktiga psykosociala konsekvenser vävs samman. Genom analys av två självbiografiska narrativ, *Mona: En mamma, ett mord och en dotter* av Josefina Johannisson och *Flickan som blev kvar: Att finna lugn och lycka efter trauman* av Aminah Ådin, undersöks hur individer som under barndomen upplevt dödligt våld inom familjen beskriver och tillskriver mening åt erfarenheter av stöd och bemötande från professionella aktörer. Studien analyserar även hur barnet positioneras i berättelserna och hur erfarenheterna relateras till kort- och långsiktiga konsekvenser. Självbiografierna har analyserats med reflexiv tematisk analys på latent nivå och med abduktiv ansats. De empiriskt utvecklade temana har tolkats med stöd av positioneringsteori och Allardts välfärdsteori. Analysen resulterade i fyra teman: *villkorad omsorg*, *begränsat tolkningsföreträde*, *ansvarsförskjutning* och *retrospektiv omförhandling*. I narrativen positioneras barnet återkommande som skyddsbehövande, men också som ansvarstagande och delvis delaktigt. Professionellas tolkning av barnets yttre funktion, skötsamhet och utsagor ges större betydelse än barnets egen förståelse av sorg, skuld och otrygghet, vilket begränsar barnets handlingsutrymme och möjlighet till faktiskt inflytande. Stöd och skydd beskrivs även som formellt närvarande utan att barnet upplever sig förstått, skyddat eller avlastat från ansvar. Studien visar att stöd efter dödligt våld inom familjen behöver omfatta begriplig information, relationell kontinuitet, erkännande av barnets erfarenheter samt tydlig skuld- och ansvarsavlastning över tid.

Nyckelord: Dödligt våld inom familjen, kvalitativ metod, självbiografier, socialt arbete, tolkningsföreträde, våld i nära relationer, våldsutsatta barn

Innehållsförteckning

Inledning	1
Problemformulering	1
Syfte och frågeställningar	2
Bakgrund och tidigare forskning	3
Barns erfarenheter av våld i nära relationer	3
Barns relationella utsatthet och handlingsutrymme i våldsutsatta familjer.....	4
Barns situation efter dödligt våld inom familjen	5
Kort- och långsiktiga konsekvenser för barn efter dödligt våld inom familjen	6
Barns rättigheter och samhällets ansvar efter dödligt våld inom familjen	8
Stödinsatser och myndighetskontakt efter dödligt våld inom familjen	10
Teoretisk referensram	12
Positioneringsteori	12
Erik Allardts välfärdsteori – att ha, att älska och att vara	14
Teoriernas relevans	15
Metod	16
Forskningsansats	16
Epistemologisk utgångspunkt.....	17
Material och urval	17
Urvalsprocess.....	17
Materialkritisk granskning.....	18
Analytisk ansats	19
Analysmetod	20
Analysprocess	20
Etiska överväganden	22
Resultat	23
Tematisk uppbyggnad	23
Villkorad omsorg	24
Barnets begränsade tolkningsföreträdare	26
Ansvarsförskjutning	29
Retrospektiv omförhandling	31
Diskussion	33
Villkorad omsorg.....	34
Begränsat tolkningsföreträdare och formell delaktighet utan faktiskt inflytande.....	36
Ansvarsförskjutning, skuld och vuxenansvar	37
Retrospektiv omförhandling och återtagande av tolkningsföreträdet	38
Rättsligt skydd och professionell praktik när barnets utsaga saknar genomslag.....	38
Metoddiskussion	40
Studiens bidrag till forskningsfältet	43
Betydelse för socialt arbete.....	43
Förslag till vidare forskning	44
Slutsats	45
Referenser	47

Inledning

Dödligt våld i nära relationer utgör en av de mest allvarliga formerna av våld och får långtgående konsekvenser för de barn som berörs. När en förälder dödas av den andra föräldern innebär händelsen inte endast den omedelbara förlusten av den dödade föräldern. Barnet riskerar också att förlora den andra föräldern genom fängelse, självmord eller vårdnadsrättsliga beslut som begränsar den kvarvarande förälderns roll i barnets liv (Runeson & Lysell, 2019). Det dödliga våldet förändrar därigenom barnets psykiska, sociala och relationella livsvillkor, ofta genom omplacering, förändrade familjerelationer, avbruten vardagskontinuitet och återkommande kontakt med myndigheter. Samtidigt har forskning om barn i våldsutsatta familjer i hög grad utgått från vuxnas beskrivningar, vilket har bidragit till att barns egna erfarenheter, tolkningar och strategier osynliggjorts (Mullender et al., 2002; Överlien, 2010). Forskning har också visat att barns egna upplevelser ofta skiljer sig från föräldrars och professionellas beskrivningar, samt att våldets omfattning kan underskattas när barns perspektiv saknas (Lourenço et al., 2013; Åkerlund, 2017; Carmel, 2024). Kunskapen om stödinsatsers betydelse för våldsutsatta barn är fortfarande begränsad, och kunskapen om barn som upplevt dödligt våld inom familjen är än mer begränsad (Rizo et al., 2011; Sullivan, 2011).

I Sverige har samhället ett lagstadgat ansvar att skydda barn och tillgodose barns behov av stöd (Socialstyrelsen, 2021). Enligt socialtjänstlagen (SFS 2025:400) ska socialtjänsten verka för att barn växer upp under trygga och goda förhållanden, och barn som utsatts för eller bevittnat våld ska uppmärksammas som brottsoffer med behov av stöd och hjälp. Den rättsliga utvecklingen innebär ett tydligare erkännande av barns utsatthet, men rättsligt erkännande säger inte i sig hur barn upplever de insatser, placeringar och professionella möten som följer efter våldet. För socialt arbete kvarstår en viktig kunskapsfråga om hur barn själva beskriver stöd, bemötande och myndighetskontakt efter dödligt våld inom familjen.

Problemformulering

Det svenska kunskapsläget om barn som upplevt dödligt våld inom familjen bygger till stor del på statliga myndighetsrapporter, medan empiriska studier med breda och representativa material är få, vilket har bidragit till en fragmenterad och delvis föråldrad

forskningsbas (Ekström, 2008; Ericsson et al., 2014; Jönsson, 2013; Runeson & Lysell, 2019; Rying, 2007; Stiftelsen Tryggare Sverige, 2014). Särskilt begränsad är kunskapen om hur barn själva beskriver långsiktiga erfarenheter av stöd, bemötande och myndighetskontakt efter dödligt våld inom familjen (Alisic et al., 2015). Kunskap om hur stödinsatser upplevs och ges mening av barnen själva är betydelsefull för att utveckla socialt arbete som inte enbart fokuserar på insatsers förekomst, utan även på barns upplevelser av trygghet, delaktighet och långsiktigt stöd.

Föreliggande studie analyserar två självbiografiska narrativ där författarna i efterhand skildrar, tolkar och ger mening åt barndomserfarenheter av dödligt våld inom familjen. Självbiografiska narrativ ger inte direkt tillgång till händelserna som historiska fakta, utan till hur erfarenheter ordnas, tolkas och ges betydelse över tid (Bruner, 2004). Materialet är relevant för en studie som undersöker hur stöd, bemötande och myndighetskontakt beskrivs i relation till barnets positionering och senare livsvillkor. Genom van Langenhove och Harrés (1999) positioneringsteori samt Allardts (1975) välfärdsteori analyseras hur barnet framställs i mötet med professionella aktörer, samt hur ansvar, delaktighet, skydd och handlingsutrymme ges mening i berättelserna.

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka hur individer som under barndomen upplevt dödligt våld inom familjen beskriver och tillskriver mening åt sina erfarenheter av stöd och bemötande från professionella aktörer i två självbiografiska narrativ. Studien fokuserar särskilt på hur barn positioneras i berättelserna samt hur deras erfarenheter kan relateras till kort- och långsiktiga konsekvenser.

Studien avser att besvara följande frågeställningar:

- Hur beskriver författarna sina erfarenheter av stöd och bemötande från professionella aktörer över tid?
- Hur positioneras barnet i berättelserna om mötet med professionella aktörer?
- Hur relateras erfarenheter till beskrivningar av kort- och långsiktiga konsekvenser?

Bakgrund och tidigare forskning

Barns erfarenheter av våld i nära relationer

Våld i nära relationer utgör ett omfattande samhällsproblem som i hög grad drabbar kvinnor, vars utsatthet ofta sker i en familje- och omsorgskontext där även barn berörs (Överlien, 2010; Mullender et al., 2002; Stöckl et al., 2013). Våldet kan innefatta fysiska, psykiska, sexuella, ekonomiska och kontrollerande handlingar, där särskilt makt- och kontrollvåld präglas av ett återkommande mönster av dominans, begränsning och övervakning (Eriksson et al., 2020). Våldet får ofta långtgående fysiska, psykiska och sociala konsekvenser för den utsatta, men påverkar även barn som lever i våldets närhet (Stiftelsen Tryggare Sverige, 2014; Runeson & Lysell, 2019). Barn som växer upp i familjer där våld förekommer påverkas inte enbart av våldets konsekvenser i sin omgivning, utan löper även en avsevärt förhöjd risk att själva utsättas för våld och övergrepp (Annerbäck et al., 2010; Edleson et al., 2003; Jernbro & Janson, 2017; Carmel, 2024). Forskning visar att risken för egen våldsutsatthet är upp till tio gånger högre i familjer där våld förekommer mellan vuxna (Janson et al., 2011). Uppskattningsvis har omkring tio procent av alla barn någon gång upplevt våld i hemmet, och hälften av barnen har upplevt våld vid upprepade tillfällen (Leander et al., 2012). Barns utsatthet är nära sammanvävd med våld i nära relationer och kan inte förstås som enbart en indirekt följd av våld mellan vuxna, utan som en del av samma våldskontext (Edleson et al., 2003; Annerbäck et al., 2010; Jernbro & Janson, 2017). Utsattheten kan omfatta fysiskt våld, psykiska kränkningar, hot, kontroll och begränsningar av barnets handlingsutrymme (Jaffe et al., 1990; Finkelhor, 2020). Handlingsutrymme avser det utrymme som finns för att agera, uttrycka behov och påverka den egna situationen inom relationella och institutionella villkor (Svensson et al., 2021). Våldet utgör inte enbart enskilda händelser, utan formar barnets vardagliga livsvillkor, relationer till vuxna, självbild, trygghet och möjlighet att uttrycka egna behov.

Barn i våldsutsatta familjer gestaltas samtidigt som aktörer i en kontext präglad av begränsningar och otrygghet. Forskning visar vidare att barn även utvecklar strategier för att förstå, hantera och orientera sig i sin vardag, varigenom anpassning, vaksamhet, konfliktdämpning och försök att skydda syskon och andra familjemedlemmar framträder som återkommande sätt att hantera våldets konsekvenser (Margolin &

Vickerman, 2007; Lourenço et al., 2013; Åkerlund, 2017). Strategierna kan framträda som meningsskapande och relationsorienterade handlingssätt, i vilka barnet försöker skapa förutsägbarhet och upprätthålla ett visst handlingsutrymme under villkor genomsyrade av kontroll, rädsla och osäkerhet. Barns erfarenheter av våld konstrueras i ett nära samspel mellan direkt utsatthet, relationella beroendeförhållanden och de sociala sammanhang där våldet äger rum (Eriksson et al., 2020; Hardesty et al., 2008; Eskonen, 2007; Jaffe & Juodis, 2006). Barns våldserfarenheter formas inom relationer där barnet samtidigt behöver orientera sig i situationer präglade av bristande trygghet och förutsägbarhet.

Barns relationella utsatthet och handlingsutrymme i våldsutsatta familjer

Barns relationer i våldsutsatta familjer är ofta komplexa och föränderliga. Relationen till den våldsutövande föräldern kan präglas av rädsla, lojalitet och längtan efter omsorg. Förövaren kan av barnet uppfattas som våldsam i vissa situationer och som omhändertagande i andra, vilket kan bidra till osäkerhet och ambivalens kring hur barnet ska förstå relationen (McGee, 2000; Överlien, 2010). Den relationella osäkerheten kan medföra att gränsen mellan omsorg och frånvaro av våld förskjuts, eftersom barnets förståelse av trygghet successivt formas inom en vardag där våld, kontroll och oförutsägbarhet utgör återkommande villkor. Villkorsambivalensen kan bidra till att barnet hamnar i lojalitetskonflikter, där det förväntas förhålla sig till båda föräldrarna samtidigt som våldet förstärker känslor av rädsla, ansvarstagande och skuld (Buckley et al., 2007; Källström, 2004; Mullender et al., 2002). Konflikterna har en inverkan på relationen mellan barnet och den våldsutsatta föräldern. I vissa fall kan relationen stärkas till följd av gemensamma erfarenheter av utsatthet, medan våldet i andra fall kan skada föräldraförmåga, emotionell tillgänglighet och barnets möjlighet till trygg anknytning (Bogart et al., 2011; Humphreys et al., 2011; Levendosky et al., 2011; McGee, 2000). Trygga vuxenrelationer har omfattande betydelse för barn som lever i våldsutsatta miljöer, eftersom vardagen ofta karaktäriseras av bristande förutsägbarhet och kontroll (Mullender et al., 2002).

I en vardag präglad av våld utvecklar olika barn olika sätt att reagera, agera och orientera sig i relation till våldet och dess konsekvenser. Forskning har visat att barn kan försöka stoppa våldet, tillkalla hjälp, trösta den utsatta föräldern, skydda syskon eller försöka undvika situationen (Allen et al., 2003; Edleson et al., 2003; McGee, 2000;

Mullender et al., 2002; Överlien, 2017; Solberg, 2007; Weinehall, 1997; Överlien & Hydén, 2007). Hur barn agerar i relation till våldet varierar samtidigt ofta utifrån ålder och handlingsutrymme, och behöver förstås i relation till den kontext som omger barnet. Yngre barn tenderar oftare att dra sig undan eller söka skydd, medan äldre barn i större utsträckning kan lämna hemmet (Buckley et al., 2007; Eskonen, 2007; Solberg, 2007; McGee, 2000; Mullender et al., 2002).

Barns strategier för att hantera våldets konsekvenser formas inte isolerat, utan påverkas av relationernas kvalitet inom familjen (Piotrowski, 2011). Inom den relationella kontexten kan syskonrelationer utgöra en viktig resurs för barn i våldsutsatta familjer. Forskning visar att syskonrelationer periodvis kan rymma både kärlek och konflikt, samtidigt som de kan erbjuda stöd genom trygghet, gemenskap och igenkänning (Davies, 2015; Edwards et al., 2006). I relationerna kan även ansvarsförskjutning, olika sätt att förstå förövaren och skilda strategier för att hantera våldets konsekvenser komma till uttryck (Åkerlund, 2017; Waddell et al., 2001). Vid dödligt våld inom familjen blir syskonrelationer betydelsefulla, då barnet ofta förlorar vardagsmiljö, omsorgskontinuitet och centrala familjerelationer på samma gång. Separation från syskon kan förstärka den relationella förlusten, medan bibehållen syskongemenskap kan bidra till stabilitet i en förändrad livssituation (McGee, 2000; Piotrowski et al., 2014). Forskning visar även att syskon i våldsutsatta familjer kan uppvisa mindre konflikt och aggression än syskon i familjer där våld inte förekommer. Låg konfliktnivå behöver inte tolkas som ett entydigt uttryck för trygghet eller välfungerande relationer, utan kan även spegla barns anpassning till en vardag formad av våld, där undvikande av konflikt blir ett sätt att upprätthålla stabilitet och minska risken för ökad otrygghet (Åkerlund, 2017).

Barns situation efter dödligt våld inom familjen

Dödligt våld i nära relationer är ett förhållandevis ovanligt fenomen, men utgör en särskilt allvarlig form av våld genom omfattande konsekvenser för efterlevande barn (Jaffe & Juodis, 2006). I Sverige sker årligen omkring 15 fall av dödligt våld mot kvinnor där gärningsmannen är eller har varit en partner, och i över hälften av fallen finns barn i kvinnans närmaste krets (Brottsförebyggande rådet, 2014; Enander, 2025; Stiftelsen Tryggare Sverige, 2014). När en förälder dödas av den andra föräldern innebär det ofta att barnet förlorar båda sina föräldrar samtidigt, den ena genom död

och den andra genom fängelse, självmord eller genom vårdnadsrättsliga beslut som begränsar den levande föräldrarnas roll i barnets liv (Runeson & Lysell, 2019). Förlusten av föräldrarna är inte enbart en akut traumatisk händelse, utan också en livsomvälvande förändring av barnets livsvillkor. Barnet kan förlora sin vardagliga miljö, separeras från syskon, släktingar och andra betydelsefulla relationer samt placeras i nya omsorgssammanhang (Hardesty et al., 2008; Harris-Hendriks et al., 2000). Mordet på barnets mamma följs i många fall av långvariga rättsprocesser, vårdnadsutredningar och återkommande myndighetskontakter. Barnets fortsatta livssituation formas inte enbart av det dödliga våldet, utan också av de samhälleliga processer som följer till följd av mordet.

Statistik över dödligt partnervåld i Sverige visar att barn ofta befinner sig mycket nära våldets mest extrema konsekvenser. Mellan år 2000 och 2019 förlorade 246 minderåriga barn sin mamma till följd av dödligt familjevåld, och för 179 av dem var gärningsmannen barnets pappa (Weigl & Edblom, 2019). I flera fall befann sig även barnen i direkt anslutning till mordet, där 92 av dem var hemma vid mordtillfället och 51 barn bevitnade det. Flera av barnen försökte även ingripa under händelsen, och i minst sju fall var det barnet som upptäckte mamman efter mordet. Vid tidpunkten för Weigl och Edbloms (2019) datainsamling hade vart tredje barn fortfarande sin morddömda pappa som vårdnadshavare.

Forskning visar att samhällets stöd till våldsutsatta barn ofta präglas av brister i samordning, långsiktighet och professionell kontinuitet (Enander et al., 2024; Runeson & Lysell, 2019). Barn som blir kvar efter dödligt våld inom familjen kan sakna tillgång till det stöd, empatiska bemötande och den vägledning som situationen kräver. Brister i information, förståelse, koordinering och kontinuitet kan ytterligare försvåra barnets situation, särskilt i en livssituation som samtidigt innefattar placering, rättsprocesser, vårdnadsfrågor och kontakt med flera myndigheter (Enander et al., 2024). I sammanhanget blir mötet med socialtjänst och professionella aktörer en central del av barnets fortsatta livsvillkor.

Kort- och långsiktiga konsekvenser för barn efter dödligt våld inom familjen

Forskning om barns kort- och långsiktiga konsekvenser till följd av dödligt våld är fragmentarisk och har enbart genomförts i mindre skala (Lysell et al., 2016). Barn som förlorar en förälder till följd av dödligt familjevåld kan uppvisa både akuta och

långsiktiga konsekvenser. Alisic et al. (2015) belyser att barn som remitterats till specialiserad vård efter dödligt familjevåld ofta uppvisar symtom kopplade till posttraumatisk stress, emotionella svårigheter, dissociation, sömnproblem, aggressivitet och beteendeproblematik. Samtidigt betonas att det inte finns en enhetlig reaktion hos barnen. Konsekvenserna varierar beroende på barnets ålder, relationella nätverk, tidigare erfarenheter, tillgång till stöd och den nya livssituation som följer efter våldet. Efterlevande barn kan uppleva symtom som liknar posttraumatisk stress, men konsekvenserna sträcker sig ofta bortom traumarelaterade symtom som påverkar barnets identitet, självbild och förståelse av sin livssituation. Barn kan beskriva svårigheter i samspelet med omgivningen, en förändrad verklighetsuppfattning, en mångfacetterad sorgprocess samt osäkerhet kring den egna identiteten efter det dödliga våldet. Alisic et al. (2017) beskriver att barn som förlorat en förälder genom dödligt våld ofta döljer rädsla, skuld och osäkerhet bakom en välfungerande fasad.

Förlusten innebär inte enbart sorg efter den dödade föräldern. Barnet kan också behöva hantera förlusten av hem, vardagsrutiner, familjekonstellation, trygghet och en begriplig framtid. I vissa fall placeras barnet hos släktingar eller i familjehem, vilket kan skapa nya anknytningsutmaningar och ytterligare osäkerhet (Alisic et al., 2017). När relationella band bryts eller förändras kan barnet samtidigt förlora delar av det sociala nätverk som hade kunnat erbjuda stöd, stabilitet och återhämtning. Barnets självbild och identitet kan också påverkas när tidigare relationer, tillhörigheter och familjeberättelser förändras i grunden, vilket kan påverka hur barnet tolkar och ger mening åt sina erfarenheter över tid.

Långsiktigt visar forskning att barn som upplevt dödligt våld inom familjen har en ökad risk för psykisk ohälsa, självskadebeteende, missbruk, suicid, skolsvårigheter och sociala svårigheter (Lysell et al., 2016; Runeson & Lysell, 2019; Överlien, 2010; Geffner et al., 2003). Barn som upplevt dödligt familjevåld före 18 års ålder har en förhöjd risk för allvarlig psykisk ohälsa, substansmissbruk och självskada jämfört med personer som upplevt dödligt familjevåld i vuxen ålder (Runeson & Lysell, 2019; Lysell et al., 2016). Konsekvenserna kan visa sig genom sämre skolresultat, inlärningssvårigheter och avbrott i utbildning, särskilt när trauma, sorg och bristande stöd påverkar barnets vardag och koncentrationsförmåga (Alisic et al., 2015). Barns hantering av våldets konsekvenser kan även få betydelse för hur omgivningen uppfattar,

tolkar och bemöter deras behov. Flickors ansvarstagande riskerar exempelvis att tolkas som mognad eller social kompetens, medan uttryck för utsatthet kan förbises (Eriksson, 2009). På liknande sätt kan ett barn som framstår som anpassat, duktigt eller välfungerande ändå bära på svårigheter som inte uppmärksammas av vuxna. Konsekvenserna av dödligt våld bör, med hänsyn till kunskapsläget, förstås som mer än individuella traumareaktioner och utredas i relation till barnets subjektiva förståelse av händelsen, materiella trygghet, sociala relationer, delaktighet, handlingsutrymme och livsvillkor över tid.

Barns rättigheter och samhällets ansvar efter dödligt våld inom familjen

Barns rätt till trygghet, skydd och stöd regleras genom flera rättsliga ramar i Sverige. Enligt föräldrabalken (SFS 1949:381) har barn rätt till trygghet, omsorg och en uppväxt fri från våld och skadliga förhållanden. Barns rättsliga skydd har förändrats och förtydligats över tid, vilket innebär att rättsliga frågor om barns skydd, stöd och delaktighet behöver förstås i relation till sin historiska kontext. Äldre händelser kan av det skälet inte utan vidare jämföras med dagens bestämmelser. I dagens barnrättsliga ram betonas barn i högre grad både som skyddsbehövande och som självständiga rättighetsbärare med rätt till delaktighet (Eriksson et al., 2020).

Barnkonventionen antogs av Förenta nationerna år 1989 som en internationell överenskommelse med syfte att stärka barns rätt till skydd och delaktighet i frågor som berör dem (Prop. 2017/18:186). Sverige anslöt sig till barnkonventionen år 1990, och år 2020 inkorporerades konventionen i svensk rätt genom lagen om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (SFS 2018:1197), fortsättningsvis barnkonventionen (Prop. 2017/18:186). Barnkonventionen bygger på principerna om barnets bästa, barnets rätt att komma till tals och statens ansvar att skydda barn mot våld, övergrepp och försummelse (SFS 2018:1197). Genom barnkonventionen erkänns barn i ökad utsträckning som självständiga rättighetsbärare med egna behov av skydd, stöd och delaktighet, även när våldet primärt riktas mot en annan familjemedlem (UNICEF Sverige, 2017; Eriksson et al., 2020; Eriksson, 2010).

Den moderna socialtjänstlagen infördes genom socialtjänstlagen (SFS 1980:620), som trädde i kraft år 1982 och ersatte flera tidigare socialrättsliga lagar. Reformen innebar en förändring från mer kategoriserande och kontrollerande regelverk till en målinriktad

ramlag med betoning på helhetssyn, frivillighet, självbestämmande och stöd utifrån individens behov. Nuvarande socialtjänstlag (SFS 2025:400) utgör en vidareutveckling av samma ramlagsmodell och ger kommuner ett betydande handlingsutrymme att utforma socialtjänstens verksamhet utifrån lokala förutsättningar och behov. Ramlagskonstruktionen innebär att lagstiftningens krav behöver omsättas genom kommunal organisering, professionella bedömningar och konkret socialt arbete. I socialtjänstens arbete med barn påverkar kommunens handlingsutrymme hur behov av skydd, information, delaktighet, stödinsatser och uppföljning bedöms och tillgodoses i enskilda ärenden (Socialstyrelsen, 2021). För barn som upplevt dödligt våld inom familjen aktualiseras bedömningarna av skydd, information, delaktighet, stödinsatser och uppföljning ofta i samband med placering, myndighetskontakt, rättsliga processer och förändrade omsorgsvillkor. Inom BBIC, Barnets bästa i centrum, framhålls att beslut och insatser som rör barn ska utgå från en bedömning av barnets bästa, där både kortsiktiga och långsiktiga behov beaktas (Socialstyrelsen, 2023a). Yrkesverksamma är skyldiga att utan dröjsmål anmäla misstanke om att barn far illa till socialnämnden. Barn som upplever våld ska erkännas som brottsoffer och tillförsäkras stöd och hjälp utifrån individuella behov, som en del av socialtjänstens lagstadgade ansvar att säkerställa barns trygghet och verka för gynnsamma uppväxtvillkor (Eriksson et al., 2020; Socialstyrelsen, 2023b).

År 2021 infördes barnfridsbrott som brottsrubricering i brottsbalken (SFS 1962:700). Brottet innebär att det är straffbart att låta barn bevittna vissa brott mellan närstående personer, inklusive försök till sådana brott. För straffansvar krävs att barnet har eller har haft en nära relation till både gärningspersonen och den utsatta, vilket innebär att barnets relation till båda parter är avgörande för brottets tillämplighet (Brottsoffermyndigheten, 2026). Genom barnfridsbrottet tillskrivs barnet en position som direkt brottsoffer när barnet tvingas bevittna våld i en nära relation, vilket påverkar hur barn erkänns, kategoriseras och bemöts av samhälleliga aktörer. Eftersom barnfridsbrott är ett brott riktat direkt mot barn omfattas misstanke om barnfridsbrott av socialnämndens ansvar att bedöma barnets behov av skydd, stöd och hjälp enligt *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer* (HSLF-FS 2022:39). Genom *Socialstyrelsens föreskrifter om ändring i föreskrifterna och allmänna råden* (HSLF-FS 2022:39) om våld i nära relationer (HSLF-FS 2025:40) förtydligas socialnämndens ansvar för att barn som är brottsoffer får det stöd och den

hjälp som de behöver. Föreskrifterna anger även att socialnämnden skyndsamt bör polisanmäla misstanke om brott mot barn, däribland barnfridsbrott, om en polisanmälan bedöms vara förenlig med barnets bästa.

Trots stärkt lagstiftning och ökat erkännande av barns utsatthet kvarstår begränsningar i hur barns rättigheter skyddar barn i praktiken. UNICEF Sverige (2017) problematiserar att svensk lagstiftning inte kriminaliserar alla former av våld mot barn, trots barnkonventionens krav på skydd mot alla former av våld. Jernbro et al. (2023) visar samtidigt att barn i vissa fall haft umgänge med våldsutövande förälder mot sin vilja, vilket kan förknippas med oro, ångest och otrygghet. Barnets rättsliga ställning behöver förstås i relation till hur skydd, delaktighet och stöd omsätts i möten med socialtjänst, rättsväsende och andra myndigheter. För barn som upplevt dödligt våld inom familjen får frågan påtaglig betydelse, då skydd inte enbart handlar om samhälleligt ingripande, utan även om information, delaktighet, stöd och möjlighet att förstå vad som hänt över tid.

Stödinsatser och myndighetskontakt efter dödligt våld inom familjen

För barn vars förälder avlidit till följd av våld ska socialnämnden säkerställa att barnet tas om hand och får rättssäkert och behovsanpassat stöd av personal med adekvat kompetens (HSLF-FS 2022:39; HSLF-FS 2025:40). Socialnämnden ska även fortlöpande analysera om tillgängliga insatser motsvarar målgruppens behov och samverka med andra aktörer när flera insatser berör barnet. Ansvaret innefattar även att samordna insatser när flera personer i en familj är aktuella för stöd, samt att beakta behovet av trygghet och säkerhet genom situationerna.

Barn som upplevt våld kan behöva både omedelbart skydd och långsiktigt stöd. Utöver de direkta insatserna har socialnämnden, i enlighet med socialtjänstförordningen (SFS 2025:468), ansvar för att upprätta en vård- och genomförandeplan som analyserar behovet av rättsliga åtgärder rörande barnets vårdnad och umgänge. Forskning framhåller betydelsen av individuella bedömningar, traumamedvetet bemötande, möjlighet att tala om våldet och insatser som anpassas efter barnets behov och mognad (Geffner et al., 2003; Jaffe et al., 1990; McGee, 2000). Flera forskare lyfter även betydelsen av att inkludera barnets omgivning i stödarbetet, exempelvis genom att mobilisera resurser hos föräldrar, släkt och skola för att stärka barnets framtida trygghet (Prinz & Feerick, 2003). I en svensk kontext förekommer både individuella och

gruppbaseade stödsatser för barn som upplevt våld. Exempel på insatser är individuella samtal, gruppverksamheter och traumafokuserade behandlingsinsatser inom barn- och ungdomspsykiatri (Eriksson et al., 2006; Eriksson, 2010; Hydén, 2021). Stödsamtal kan ha olika inriktningar, såsom stresshantering, utveckling av problemlösningsförmåga, traumabearbetning, minskning av beteendeproblem och stöd i relationen mellan barnet och den utsatta föräldern (Humphreys et al., 2001; Jaffe et al., 1990; Jouriles et al., 2001). Vidare visar studier att många barn har ett behov av att få tala om sina erfarenheter av våld (McGee, 2000). Att ges möjlighet att uttrycka och bearbeta upplevelser har visat sig kunna minska beteendeproblem samt symtom på posttraumatiskt stressyndrom (Jouriles et al., 2001; Enander et al., 2024).

Forskningsfältet kännetecknas samtidigt av variation i hur stödsatser utformas och utvärderas. Studier använder olika mått på vad som betraktas som ett positivt utfall, vilket gör resultaten svåra att jämföra direkt. Vissa studier fokuserar på förändringar i barns förståelse av våldet, exempelvis förändrade attityder till våld och minskad självanklagelse, medan andra i högre grad mäter observerbara beteendeförändringar, såsom minskade utagerande problem (Solberg, 2007; Wagar & Rodway, 1995). Kunskapsläget präglas även av begränsad evidens om stödsatsernas långsiktiga betydelse, och systematiska jämförelser samt longitudinella studier är relativt ovanliga (Eriksson et al., 2020; Rizo et al., 2011; Sullivan, 2011).

För barn som upplevt dödligt våld inom familjen blir frågor om stödets kontinuitet, samordning och bemötande särskilt betydelsefulla. Enander et al. (2024) beskriver att efterlevande barn ofta möter brister i information, förståelse, koordination, kontinuitet och professionalism. Barn riskerar på så vis att lämnas ensamma med att hantera både den traumatiska händelsen och de samhällsliga processer som följer. I sammanhanget kan barns benägenhet att tillskriva sig själva skuld och ansvar för det inträffade vara en viktig aspekt att beakta (Eskonen, 2005). Utöver offentliga aktörer kan civilsamhället ha betydelse för barn och unga genom mer tillgängliga, flexibla och ibland anonyma stödformer (Korkmaz & Överlien, 2023). Civilsamhällets aktörer kan fungera som komplement till institutionella aktörer, särskilt när myndighetskontakter upplevs som svåråtkomliga eller otillräckliga (Jämställdhetsmyndigheten, 2025). Föreliggande studie behandlar endast civilsamhällets roll i den mån den gestaltas i de självbiografiska narrativen.

Bakgrunden visar att barn som upplever dödligt våld inom familjen befinner sig i en komplex livssituation där trauma, förlust, förändrade relationer och myndighetskontakt sammanvävs. Samhällets ansvar är tydligt reglerat, men forskning visar att stödet ofta brister i långsiktighet, samordning och barnperspektiv (Runeson & Lysell, 2019). Mot bakgrunden aktualiseras behovet av att undersöka hur individer som under barndomen upplevt dödligt våld inom familjen själva beskriver stöd, bemötande och myndighetskontakt över tid.

Teoretisk referensram

Positioneringsteori

Positioneringsteori, såsom den formuleras av van Langenhove och Harré (1999), utgör ett teoretiskt perspektiv för att förstå hur människor blir subjekt i språkliga och sociala processer, och utvecklades som ett alternativ till mer statiska rollbegrepp. Medan en roll ofta betecknar en relativt stabil plats i en social ordning, beskriver positioneringsteorin hur människor fortlöpande placerar sig själva och andra i relation till specifika samtal, berättelser och sociala sammanhang. En grundläggande utgångspunkt är att positioner inte utgör fasta egenskaper hos individer, utan formas i interaktion och får betydelse i de sammanhang där de uppstår. Samma yttrande kan få olika social kraft beroende på vilken position individen intar. Ett uttryck för smärta kan exempelvis uppfattas som en vädjan om hjälp om individen positioneras som beroende, men som en protest om samma individ positioneras som dominerande (van Langenhove & Harré, 1999).

Vilken position en individ ges är knuten till specifika rättigheter, skyldigheter och möjligheter till handling inom det aktuella sammanhanget. Positioneringsteorin betonar språkets betydelse för hur social verklighet skapas och upprätthålls genom språkliga handlingar där individer beskrivs, kategoriseras och förstås på olika sätt. Moralisk ordning avser de föreställningar om rättigheter, skyldigheter och förpliktelser som är knutna till olika positioner inom ett socialt sammanhang (van Langenhove & Harré, 1999). Teorin betonar att handlingars sociala betydelse inte är inneboende i orden i sig, utan växer fram i samspelet mellan position, berättelsesammanhang och talhandling. I föreliggande studie används begreppen *position* för den plats individen tillskrivs eller intar, *berättelsesammanhang* för den tolkningsram som gör en situation begriplig och *talhandling* för yttranden som får social verkan i en viss kontext.

Positionstillskrivningen är inte fast utan föränderlig och relationell och förknippas med specifika rättigheter, skyldigheter och handlingsutrymmen. *Berättelsesammanhang* handlar om vilken berättelse, förståelse eller tolkningsram som omger en händelse och som påverkar hur personer och handlingar förstås och ges mening. *Talhandlingens* innebörd formas i relation till både position och berättelsesammanhang. Ett yttrande kan exempelvis fungera som en anklagelse, en förklaring, en bekräftelse eller ett avvisande beroende av position (van Langenhove & Harré, 1999).

Positioneringsteorin skiljer mellan första, andra och tredje ordningens positionering. Mot bakgrund av föreliggande studies syfte aktualiseras främst första och tredje ordningens positionering. Första ordningens positionering avser den positionering som sker i en pågående interaktion eller berättelse och som får direkta konsekvenser i situationen. Positioneringen kan vara outtalad och framstå som självklar för de individer som ingår i sammanhanget. En individ kan exempelvis behandlas som ansvarig, beroende eller trovärdig utan att det uttrycks direkt. Tredje ordningens positionering avser istället när en individ i efterhand återvänder till tidigare erfarenheter och omtolkar hur ansvar, identitet och handlingsutrymme framstod vid en tidigare tidpunkt, vilket blir särskilt relevant i självbiografiska narrativ, där tidigare erfarenheter synliggörs, problematiseras och ges ny mening över tid (van Langenhove & Harré, 1999).

Positionering sker både genom självpositionering och genom att andra positionerar individen. Självpositionering innebär att individen framställer sig själv på ett visst sätt, exempelvis som utsatt, ansvarstagande eller handlingskraftig. Positionering av andra innebär att en individ tillskriver någon annan en viss plats, egenskap eller grad av ansvar. Processerna är relationella, eftersom positioneringen av andra samtidigt påverkar hur individen själv kan förstås och framträda i sammanhanget. Positioner kan även förhandlas, utmanas och omformas i interaktion där van Langenhove och Harré (1999) skiljer på moralisk och personlig positionering. Moralisk positionering utgår från de rättigheter, skyldigheter och förpliktelser som följer av etablerade sociala ordningar, exempelvis att en vuxen förväntas skydda ett barn eller att en professionell aktör förväntas agera utifrån sitt ansvar. Personlig positionering aktualiseras först när individens egenskaper, erfarenheter eller livssituation används för att definiera handlingar och ansvar (van Langenhove & Harré, 1999).

Erik Allardts välfärdsteori – att ha, att älska och att vara

Erik Allardts (1975) sociologiska välfärdsteori menar att välfärd inte enbart kan mätas i vad en människa har tillgång till materiellt, utan att det även krävs en förståelse för hur människor relaterar till andra och hur de ges utrymme till att vara unika individer i samhället. Teorin skiljer mellan tre grundläggande välfärdsdimensioner: *att ha*, *att älska* och *att vara*. Tillsammans beskriver dimensionerna materiella, sociala och existentiella behov, vilka omfattar både objektiva och subjektiva indikatorer för välfärd. Objektiva indikatorer kan bedömas utifrån, som exempelvis bostad, utbildning eller tillgång till stöd, medan subjektiva indikatorer avser individens egen upplevelse av sin situation, exempelvis trygghet, nöjdhet, tillhörighet eller maktlöshet (Allardt, 1975, 1993). Vidare framhåller Allardt (1975) att yttre livsvillkor och individens egen upplevelse av villkoren inte nödvändigtvis överensstämmer. En individ kan ha tillgång till materiella resurser och praktiskt stöd, men ändå uppleva bristande trygghet, ensamhet eller begränsat inflytande över sitt liv. Distinktionen markerar att välfärd inte enbart kan tolkas utifrån yttre livsvillkor, utan även måste relateras till individens egen upplevelse av sin situation (Allardt, 1975).

Att ha avser de materiella och objektiva resurser som är nödvändiga för överlevnad, trygghet och en acceptabel levnadsnivå. Det kan handla om bostad, ekonomi, utbildning, hälsa och tillgång till grundläggande samhällsliga resurser. Allardt (1975) beskriver dimensionen som den del av välfärden som tydligast kan kopplas till levnadsnivå och materiella villkor. Enligt Allardt (1975, 1993) kännetecknas *att ha*-värden av att de kan mättas, till skillnad från de mer kvalitativa dimensionerna *att älska* och *att vara* som saknar ett motsvarande tak för individens välbefinnande.

Att älska står för behovet av att relatera till andra människor och genom relationerna forma en social identitet, vilket är en förutsättning för mänsklig utveckling. Till skillnad från materiella resurser handlar dimensionen om kvalitet i mänskliga kontakter, såsom anknytning till familj och släkt, vänskapsmönster och gemenskap i lokalsamhället. I skandinavisk kontext tycks kvaliteten på sociala relationer vara oberoende av individens socioekonomiska status, förutsatt att de materiella villkoren överstiger en viss existentiell miniminivå. Vid extrem materiell brist eller omfattande miljuförsämring föreligger dock en risk för att sociala strukturer bryts ner, vilket tyder

på att ett visst mått av materiell trygghet är en förutsättning för social sammanhållning (Allardt, 1975, 1993).

Att vara avser individens möjlighet till personlig utveckling, delaktighet och självbestämmande. Dimensionen rör människans behov av att erkännas som en unik och oersättlig individ, snarare än att reduceras till en utbytbar resurs eller ett objekt. Hos Allardt (1975, 1993) knyts *att vara* till möjligheten att påverka det egna livet, delta i meningsfulla sammanhang och utveckla en självständig identitet. Om behoven inom att vara inte tillgodoses kan alienation uppstå, vilket avser en upplevelse av maktlöshet, meningslöshet eller främlingskap i relation till det egna livet och samhället.

Teoriernas relevans

Valet av teorier utgick från studiens syfte, frågeställningar och empiriska material. Eftersom föreliggande studie undersöker hur barnet framställs i självbiografiska narrativ samt hur erfarenheter av stöd och bemötande relateras till livsvillkor över tid valdes teorier som möjliggör analys av både positionering och välfärdsmissiga konsekvenser.

van Langenhove och Harrés (1999) positioneringsteori valdes eftersom föreliggande studies syfte är att undersöka hur barnet framställs i självbiografiska narrativ om stöd, bemötande och kontakt med professionella aktörer. Teorin används för att analysera hur barnet positioneras i relation till vuxna och professionella aktörer, samt hur ansvar, rättigheter och handlingsutrymme tillskrivs och omförhandlas i narrativen. Eftersom materialet består av retrospektiva narrativ är teorins dynamiska syn på positionering särskilt relevant, då tidigare positioner kan återges, problematiseras och ges ny betydelse i efterhand.

Allardts (1975) välfärdsteori används för att analysera hur erfarenheter av stöd och bemötande relateras till olika dimensioner av livsvillkor. Teorin synliggör hur dödligt våld inte enbart påverkar barnets materiella och praktiska trygghet, utan även relationer, tillhörighet, självförståelse och upplevelse av handlingsutrymme över tid. Genom distinktionen mellan objektiva och subjektiva välfärdsdimensioner möjliggör teorin även förutsättningar att analysera relationen mellan samhällseliga stödinsatser och individens egna upplevelser av stöd, trygghet och delaktighet.

Teorierna har gemensamt att de riktar analysen mot relationen mellan individ och socialt sammanhang. Båda utgår från att individens livssituation inte kan förstås isolerat, utan formas i relation till andra människor, institutioner och samhälleliga villkor. Skillnaden ligger i vad teorierna synliggör. van Langenhove och Harrés (1999) positioneringsteori fokuserar på hur barnet framställs, tillskrivs ansvar och ges eller begränsas handlingsutrymme i berättelserna. Allardts (1975) välfärdsteori fokuserar istället på vilka livsvillkor och behov som aktualiseras genom erfarenheterna, exempelvis materiell trygghet, relationell tillhörighet och möjlighet till delaktighet. van Langenhove och Harrés (1999) positioneringsteori analyserar därmed hur barnet placeras i sociala och moraliska ordningar, medan Allardts (1975) välfärdsteori analyserar vad positioneringar betyder för barnets subjektiva välfärd över tid.

Teorierna har inte använts som förutbestämda kodningskategorier, utan som analytiska redskap för att fördjupa de empiriskt utvecklade temana. Samtidigt har teorierna vissa begränsningar i relation till föreliggande studies syfte. van Langenhove och Harrés (1999) positioneringsteori synliggör hur ansvar, rättigheter och handlingsutrymme formas i narrativen, men ger mindre vägledning för att analysera traumatiska reaktioner, sorg och psykisk ohälsa som kliniska eller utvecklingspsykologiska processer. Allardts (1975) välfärdsteori möjliggör en bred analys av livsvillkor, men är inte utformad specifikt för att analysera barns utsatthet efter våld eller institutionella bedömningar inom socialt arbete. Teorierna används följaktligen inte som heltäckande förklaringsmodeller, utan som avgränsade analytiska redskap för att tolka hur stöd, ansvar, delaktighet och livsvillkor ges mening i de självbiografiska narrativen.

Metod

Forskningsansats

Föreliggande studie har en kvalitativ forskningsansats. En kvalitativ ansats är lämplig när studiens intresse riktas mot språkliga uttryck, mening och tolkning snarare än kvantifierbara data (Bryman, 2018). Föreliggande studie undersöker hur individer som under barndomen upplevt dödligt våld inom familjen beskriver erfarenheter av stöd och möten med professionella aktörer i självbiografiska narrativ. Självbiografiska berättelser definieras i föreliggande studie som meningsskapande framställningar där erfarenheter tolkas, ordnas och ges betydelse genom berättandet (Bruner, 2004;

Bryman, 2018; Willig, 2022). Genom analys av självbiografiska narrativ undersöks hur erfarenheter organiseras, förstås och återges över tid.

Epistemologisk utgångspunkt

Föreliggande studie utgår från en konstruktivistisk förståelse av kunskap. Det innebär att verklighet och erfarenheter inte betraktas som neutralt givna, utan som något som tolkas och ges mening i sociala och språkliga sammanhang (Alvinus et al., 2023; Bryman, 2018). Det analytiska intresset riktas därför mot hur händelser, relationer och möten med professionella aktörer beskrivs och gestaltas i narrativen. Utgångspunkten är förenlig med studiens fokus på självbiografiska narrativ. Narrativen synliggör hur individer ordnar erfarenheter och skapar sammanhang mellan tidigare händelser, nuvarande självförståelse och föreställningar om sin livssituation. Perspektivet är särskilt relevant vid studier av erfarenheter av trauma och förlust, eftersom berättandet återger hur identitet, relationer och livsförståelse formas och omförhandlas över tid.

Material och urval

Föreliggande studies empiriska material består av två självbiografiska verk: *Mona: En mamma, ett mord och en dotter* (Johannisson, 2024) och *Flickan som blev kvar: Att finna lugn och lycka efter trauman* (Ådin, 2025). Det empiriska datamaterialet utgörs av verkens textinnehåll, med särskilt fokus på avsnitt där författarna beskriver stöd, bemötande, myndighetskontakt, omsorgssammanhang och långsiktiga konsekvenser efter det dödliga våldet. Verken valdes eftersom de skildrar barndomserfarenheter av dödligt våld inom familjen och innehåller retrospektiva berättelser om stöd, bemötande och myndighetskontakt efter våldet. Narrativen möjliggör en analys av hur barnets erfarenheter ges mening över tid och relateras till långsiktiga konsekvenser.

Urvalsprocess

Identifieringen av materialet skedde i flera steg. Inledningsvis fördes ett ämnesorienterande samtal med forskare inom socialt arbete med kunskap om dödligt våld inom familjen, vilket bidrog till att två självbiografiska verk med möjlig relevans för studiens syfte uppmärksammades. Därefter genomfördes kompletterande sökningar i digitala bokhandlar och sökmotorer för att identifiera fler svenska självbiografiska verk inom samma ämnesområde. Sökningarna inriktades på verk där författaren skildrar egna barndomserfarenheter av dödligt våld inom familjen, med beskrivningar av stöd,

bemötande, myndighetskontakt och konsekvenser över tid. Titlar utan självbiografisk form, svensk kontext, barndomserfarenheter eller beskrivningar av stöd, bemötande och myndighetskontakt exkluderades.

De identifierade titlarna ställdes därefter mot studiens inklusionskriterier. Självbiografierna skulle vara publicerade under de senaste fem åren, utspela sig i svensk kontext och innehålla retrospektiva beskrivningar från tiden kring föräldrarnas mord fram till författarens vuxna liv. Tidsavgränsningen motiveras av studiens fokus på nutida retrospektiva framställningar, där samtida återblickar möjliggör en analys av hur erfarenheter av stöd, bemötande och myndighetskontakt ges mening i relation till dagens sociala arbete. Kravet på svensk kontext motiveras av studiens förankring i socialt arbete i Sverige, där socialtjänst, skola, rättsväsende och andra samhällsliga aktörer utgör viktiga delar av barns skydd, stöd och delaktighet efter våld. Kravet på retrospektiva beskrivningar från barndom till vuxenliv motiveras av studiens fokus på hur erfarenheter av stöd och bemötande tillskrivs mening över tid och relateras till kort- och långsiktiga konsekvenser.

Urvalet gör inte anspråk på statistisk representativitet och bör således inte generaliseras till alla barn som upplevt dödligt våld inom familjen. Narrativen behandlas som ett avgränsat underlag för analytisk fördjupning, snarare än generalisering, av hur erfarenheter av stöd, bemötande, positionering och livsvillkor framställs i de självbiografiska narrativen.

Materialkritisk granskning

Eftersom materialet består av publicerade självbiografiska verk har det granskats utifrån dokumentkritiska kriterier om *autenticitet*, *trovärdighet*, *representativitet* och *meningsfullhet* (Bryman, 2018).

Autenticitet avser materialets äkthet och ursprung (Bryman, 2018). I föreliggande studie har autenticitet beaktats genom att verken är publicerade i författarnas namn och utgivna som självbiografiska berättelser. *Trovärdighet* avser om materialet framstår som sammanhängande och rimligt i relation till genre, syfte och berättelseform (Bryman, 2018). Självbiografierna har bedömts utifrån berättelsernas interna sammanhang, detaljrikedom och relevans för studiens syfte. *Representativitet* avser enligt Bryman (2018) i vilken utsträckning materialet kan förstås som typiskt för en

viss typ av berättelser. Representativitet har hanterats genom att verken inte behandlas som typiska för alla barn som upplevt dödligt våld inom familjen, utan som individuella narrativ som möjliggör fördjupad analys. *Meningsfullhet* avser om materialet är begripligt, innehållsrikt och möjligt att analysera systematiskt (Bryman, 2018). Verken bedömdes vara meningsfulla för studien eftersom de innehåller detaljrika skildringar av stöd, bemötande, myndighetskontakt, relationer och långsiktiga konsekvenser.

Den materialkritiska granskningen innebär att självbiografierna behandlas som trovärdiga och meningsfulla narrativ, men inte som fullständiga dokumentationer av faktiska händelseförlopp. Materialets styrka ligger i detaljrika skildringar av hur erfarenheter förstås och ges mening över tid. Begränsningen ligger i att berättelserna är retrospektiva, publicerade och redigerade framställningar. Analysen har hanterat begränsningen genom att rikta fokus mot framställningar, positioneringar och meningsskapande, inte mot att fastställa vad som faktiskt skedde i varje enskild situation.

Analysens transparens har eftersträvat genom en tydlig redovisning av urvalskriterier, materialets karaktär, analysmetod, analysnivå samt exempel på kodning och tematisering. Reflexivitet har hanterats genom återkommande granskning av hur studieförfattarnas förförståelse och tidigare kunskap om våld, trauma och barns utsatthet kan ha påverkat tolkningen av narrativen. Granskningen har skett genom upprepade genomläsningar, jämförelser av alternativa tolkningar och återkommande kontroll av att temana varit förankrade i empiriska utsagor.

Analytisk ansats

Föreliggande studie har en abduktiv analytisk ansats. En abduktiv ansats innebär en växling mellan empiriskt material och teoretisk förståelse, där preliminära tolkningar jämförts, omarbetas och fördjupas under analysprocessen (Alvinus et al., 2023; Bryman, 2018). I föreliggande studie innebar den abduktiva ansatsen att kodningen inleddes materialnära och med öppenhet för återkommande mönster i de självbiografiska berättelserna. De teoretiska perspektiven användes inte som färdiga kodningskategorier i den inledande analysen. Istället användes van Langenhove och Harrés (1999) positioneringsteori och Allardts (1975) välfärdsteori i ett senare

tolkningsled, när de empiriskt utvecklade temana jämfördes och fördjupades. På så sätt kunde analysen både vara materialnära och teoretiskt informerad.

Analysmetod

Analysmetoden var reflexiv tematisk analys enligt Braun och Clarke (2006). Reflexiv tematisk analys är lämplig för studier som syftar till att identifiera, tolka och utveckla meningsmönster i kvalitativt material. Metoden är förenlig med studiens konstruktivistiska utgångspunkt, eftersom den betonar forskarens aktiva roll i analysprocessen och utgår från att teman inte enbart upptäcks i texten, utan utvecklas genom analytisk bearbetning (Braun & Clarke, 2006). Ett tema förstås i föreliggande studie som ett meningsmönster organiserat kring en bärande analytisk innebörd. Forskarens subjektivitet behandlas som en del av den tolkande processen. Analysen har av det skälet präglats av återkommande reflexiv granskning av hur egna antaganden, analytiska val och teoretiska perspektiv har påverkat tematiseringen.

Analysen har genomförts på latent nivå. En latent analys innebär att fokus riktas mot underliggande meningar, antaganden och meningsskapande processer i narrativen, i relation till det uttalade innehållet (Alvinus et al., 2023). I föreliggande studie innebar analysnivån att tolkningen riktades mot hur erfarenheter av stöd, bemötande, ansvar, skuld, tillhörighet och handlingsutrymme gavs mening i de självbiografiska berättelserna.

Analysprocess

Analysprocessen genomfördes med stöd i Braun och Clarkes (2006) sex faser för reflexiv tematisk analys. Processen var iterativ, vilket innebär att studieförfattarna rörde sig mellan läsning, kodning, tematisering och teoretisk fördjupning under arbetets gång.

I analysens första fas, med utgångspunkt i Braun och Clarkes (2006) reflexiva tematiska analys, lästes de självbiografiska verken upprepade gånger för att skapa en fördjupad förståelse av berättelsens helhet. Den inledande läsningen fokuserade på berättelsernas övergripande innehåll, kronologi och framställning av händelseförloppet. Vid efterföljande läsningar riktades uppmärksamheten mot textavsnitt som berörde studiens syfte och frågeställningar, exempelvis stöd, bemötande, myndighetskontakt, familjerelationer, ansvar, skuld, information, placering och långsiktiga konsekvenser.

Under läsningen fördes inledande analytiska anteckningar om återkommande mönster, spänningar och möjliga betydelsebärande delar i berättelserna.

I enlighet med Braun och Clarkes (2006) andra fas, identifierades meningsbärande enheter med relevans för studiens syfte och frågeställningar. Med meningsbärande enheter avses textavsnitt där erfarenheter, händelser eller reflektioner hade betydelse för förståelsen av hur stöd, bemötande, positionering och konsekvenser framställdes i narrativen. Kodningen genomfördes öppet och materialnära. Koderna utvecklades utifrån berättelsernas innehåll och de meningsmönster som framträdde vid genomläsningen, snarare än utifrån förutbestämda teoretiska kategorier. Fasens arbete resulterade i initiala koder som fångade återkommande erfarenheter av exempelvis anpassning, informationsbrist, ansvarstagande, skuld, lojalitet och bristande delaktighet.

I enlighet med Braun och Clarkes (2006) tredje fas, organiserades koderna i preliminära teman och subteman. Koder som berörde liknande former av erfarenheter grupperades, exempelvis skildringar av anpassning, informationsbrist, ansvarstagande, skuld, lojalitet och omtolkning i vuxen ålder. Under fasen granskades relationen mellan kodgrupperna för att jämföra vilka mönster som hörde samman, vilka som överlappade och vilka som representerade analytiskt skilda innebörder. Genom den första tematiseringen formulerades subteman utifrån mer avgränsade meningsmönster, medan preliminära teman samlade bredare återkommande mönster i berättelserna (se Tabell 1).

Tabell 1

Analysexempel

Meningsenhet	Kondenserad meningsenhet	Kod	Subtema	Tema
”Jag låtsas som att jag förstår vad de säger och märker att de uppskattar att jag gör så. Jag vet fortfarande inte vad jag gjort för fel eller varför jag är här.” (Johannisson, 2024, s. 66)	Barnet agerar medgörligt genom att låtsas förstå och märker att det uppskattas, samtidigt som orsaken till situationen är oklar.	Anpassad förståelse utan faktisk meningsåtkomst	Exkludering från information och meningsskapande	Begränsat tolknings-företräde

I enlighet med Braun och Clarkes (2006) fjärde fas, ställdes de preliminära temana mot berättelserna som helhet. Teman som överlappade varandra slogs samman, medan teman med svag förankring i texten omformulerades eller exkluderades. Granskningen omfattade både temanas interna sammanhang och deras inbördes avgränsning. Varje tema ställdes mot de meningsbärande enheter som låg till grund för temat, för att bedöma om temat hade en tydlig analytisk innebörd och svarade mot studiens syfte och frågeställningar.

I enlighet med Braun och Clarkes (2006) femte fas, förfinades och definierades de slutliga temana (se Tabell 2). van Langenhove och Harrés (1999) positioneringsteori användes för att tolka hur barnet framställdes i relation till vuxna och professionella aktörer samt hur ansvar, legitimitet och handlingsutrymme tillskrevs i berättelserna. Allardts (1975) välfärdsteori användes för att tolka hur erfarenheterna relaterades till materiella, relationella och existentiella livsvillkor, samt till relationen mellan yttre villkor och subjektiv förståelse.

I enlighet med Braun och Clarkes (2006) sjätte fas, skrevs resultatet fram i relation till studiens syfte, frågeställningar och teoretiska ramverk. Resultatredovisningen strukturerades utifrån de fyra slutliga teman som utvecklats genom analysprocessen (se Tabell 2). De empiriska citaten valdes för att illustrera temanas analytiska innebörd och visa hur tolkningarna är förankrade i texten.

Etiska överväganden

Föreliggande studie baseras på publicerade självbiografiska verk och omfattar inte insamling av primärdata från deltagare. Eftersom materialet består av publicerade verk har inget separat samtycke inhämtats inom ramen för uppsatsarbetet. Berättelsernas innehåll väcker samtidigt flera etiska frågor, eftersom de behandlar känsliga erfarenheter av trauma, dödligt våld, familjerelationer och myndighetskontakt.

En viktig etisk risk är att bokförfattarnas erfarenheter kan förenklas, misstolkas eller återges på ett sätt som förstärker utsatthet eller stigmatisering (Vetenskapsrådet, 2024). För att minska risken har analysen fokuserat på hur mening skapas i berättelserna, inte på att värdera eller bedöma enskilda individer som förekommer i materialet. Framställningen har utformats med respekt för berättelsernas komplexitet och med försiktighet i formuleringar som rör ansvar, skuld och professionellt agerande.

Föreliggande studie har beaktat balansen mellan risk och kunskapsnytta i enlighet med principer om god forskningssed (ALLEA, 2023; Vetenskapsrådet, 2024). Kunskapsnyttan ligger i att föreliggande studie kan bidra till ökad förståelse för hur barn som upplevt dödligt våld inom familjen beskriver stöd, bemötande samt kort- och långsiktiga konsekvenser. De etiska ställningstagandena har omsatts praktiskt genom varsamt urval av citat, kontextualiserade tolkningar och en reflexiv hållning till studieförfattarnas roll i kunskapsproduktionen.

Resultat

Tematisk uppbyggnad

Resultatet presenteras genom fyra övergripande teman med tillhörande subteman (se Tabell 2). Temana ska inte förstås som strikt avgränsade kategorier, utan som analytiska mönster som delvis överlappar och belyser olika aspekter av barnets erfarenheter efter det dödliga våldet. Samtliga teman återkommer i båda narrativen, men med olika tyngdpunkt och uttryck beroende på berättelsernas kontext och erfarenheter.

Tabell 2

Översikt av föreliggande studies tematiska uppbyggnad

Subtema	Tema
Självreglering som villkor för tillhörighet & trygghet	Villkorad omsorg
Yttre funktion och prestation som mått på välbefinnande	
Exkludering från information och meningsskapande	Begränsat tolkningsföreträde
Institutionell objektifiering och maktlöshet	
Felrepresentation och bristande erkännande	
Parentifiering och omsorgsansvar	Ansvarsförskjutning
Självanklagelse och skuld	
Lojalitet och anpassning gentemot förövaren	

Ifrågasättande av tidigare narrativ	Retrospektiv omförhandling
Kritik av samhälleliga aktörer	

Villkorad omsorg

Det första temat visar hur omsorg och tillhörighet i narrativen knyts till villkorade relationella ordningar. Barnet beskriver hur det behöver reglera känslor, uttryck och beteenden för att bevara sin plats i de vuxen- och omsorgssammanhang som det är beroende av. I berättelserna framstår trygghet inte som något barnet kan ta för givet, utan som något som måste säkras genom självövervakning, emotionell kontroll och social anpassning. Ådin (2025) beskriver självregleringen som illustreras på följande sätt: ”på kort tid har jag blivit expert på att vakta mig själv och anpassa mig till de vuxna. Jag håller mig lugn och visar en sak utåt, men inombords är det rörigt” (s. 78).

Citatet ovan ger uttryck för spänningen mellan yttre agerande och inre upplevelse. Barnet beskrivs inte enbart genom nedstämdhet eller oro, utan som ett subjekt som aktivt anpassar sina uttryck i relation till vuxnas förväntningar. Skildringen *“expert på att vakta mig själv”* visar att anpassningen har blivit en inlärd strategi, där barnet tolkar omgivningens signaler och reglerar sitt beteende för att framstå som hanterbart för att säkra sin plats i familjen. I analysen fungerar det tidigare citatet som en illustration av hur omsorg villkoras av barnets förmåga att reglera beteenden som riskerar att uppfattas som problematiska, vilket även förekommer i citatet nedan:

Jag gör allt för att vara duktig, jag vill bli älskad, eller i alla fall tillräckligt omtyckt för att bo kvar. Jag vill inte bli utslängd igen. Jag försöker lära mig vad som tål att visas upp och vad som är privat. Egentligen har jag en önskan att prata om och förstå vad som faktiskt hände med mina föräldrar, men jag tystnar. (s. 81)

Citatet ovan illustrerar hur barnet kopplar samman prestation, social anpassning och tillhörighet. Skildringen *“tillräckligt omtyckt för att bo kvar”* visar att omsorg inte framstår som ovillkorlig, utan som beroende av barnets förmåga att uppträda på ett socialt acceptabelt sätt. Anpassningen kommer därmed inte enbart till uttryck som ett yttre beteende, utan som en successivt internaliserad strategi där barnet lär sig att övervaka sina egna uttryck i relation till vuxnas förväntningar. Gränsdragningen visar

att tystnad inte innebär frånvaro av behov. Tystnaden betraktas istället som ett sätt att bevara tillhörighet och minska risken för att uppfattas som krävande eller svår att hantera. Barnets önskan att förstå vad som hänt finns kvar, men underordnas behovet av att framstå som hanterbar i relation till vuxna. I socialtjänstens dokumentation får positioneringen en administrativ form, som skildras på följande sätt:

Socialsekreterarna dokumenterar att jag är duktig i skolan, duktig i sport, engagerad, snäll och driven. Jag verkar inte ha några problem över huvudet. Kanske beror det på mina försök att imponera eller så är det socialsekreterarnas starka önskan om att allt ska vara perfekt. (Johannisson, 2024, s. 108)

Skildringen ovan visar hur barnets yttre funktion, i form av uttryck och beteenden, skildras som beteenden som lätt kan identifieras och dokumenteras inom ramen för socialtjänstens praktik. I narrativet återges barnet främst genom prestation, skötsamhet och engagemang, medan erfarenheter av sorg, osäkerhet och trauma får mindre utrymme i den dokumenterade bilden. Konstruktionen av barnet som ”*duktig*” får en dubbel innebörd. Barnet framställs som välfungerande, samtidigt som behov som inte uttrycks genom avvikelser, oro eller problematiskt beteende får mindre utrymme. I narrativet blir skötsamhet både en synlig styrka och en omständighet som kan bidra till att sorg, osäkerhet och behov av stöd förblir mindre synliga. Att framställas som välfungerande får betydelse även långt senare i livet. I den vuxna återblicken blir den ”*duktiga*” positionen ett sätt att förstå hur socialtjänstens hantering kunde uppfattas som framgångsrik, trots kvarstående ambivalens hos barnet. Den långvariga betydelsen av positioneringen i citatet ovan synliggörs när Johannisson (2024) skriver:

Egentligen vet jag faktiskt inte ens själv vad jag tycker om de sociala myndigheternas hantering av mig och min bror. Har de lyckats eller misslyckats? Hur ska de veta? Framför sig har hon en regionsanställd logoped. Hela jag är ett skyltfönster för deras framgångar. (s. 186)

Ovan illustreras skildringen ”*skyltfönster*” som visar hur författaren självpositionerar sig som ett synligt bevis på att systemet fungerat, trots att hon saknar tillräckliga förutsättningar för att avgöra om hanteringen faktiskt varit lyckad. Citatet synliggör även hur barnets anpassning, prestation och yttre funktion kan användas som tecken på

institutionell framgång, samtidigt som barnets subjektiva erfarenheter osynliggörs. Barnets livssituation framställs i efterhand som synlig genom de uttryck som kunde bekräfta en bild av fungerande insatser, medan ambivalens och osäkerhet gavs mindre tolkningsutrymme.

Analysen visar att stöd och omsorg i narrativen inte endast bedöms utifrån om barnet är placerat, omhändertaget eller föremål för professionell kontakt. Stödets betydelse formas också genom de villkor barnet upplever för att få höra till. Barnet positioneras som mottagare av omsorg, men samtidigt som ansvarigt för att framstå som lugnt, tacksamt och hanterbart. På kort sikt begränsar positioneringen barnets möjlighet att uttrycka sorg och behov. På längre sikt blir anpassningen en del av barnets självförståelse och en erfarenhet av att tillhörighet måste förtjänas.

Barnets begränsade tolkningsföreträde

Det andra temat visar hur barnets tolkningsföreträde begränsas genom bristande möjligheter att förstå, definiera och utöva inflytande över den egna livssituationen. Även när barnet får uttrycka sig sker det ofta utan tillräcklig information, kontext och legitimitet för att perspektivet ska få reell betydelse. Begränsningen gäller inte enbart inflytande över beslut, utan också barnets möjlighet att skapa mening kring de händelser och beslut som formar dess liv, och illustreras på följande sätt:

Vad min socialsekreterare inte berättar för mig ... är att det finns en familj som vill ta hand om oss fyra syskon. Det är pappas släktingar Adnan och hans fru Birgitta. ... Adnan studerar till lärare och Birgitta jobbar som socialarbetare. De är människor med stor omtanke och stor livsglädje och framför allt har de en innerlig kärlek till oss barn, och vi älskar dem. De bor inte så långt bort, men att flytta till dem skulle innebära att jag behöver byta skola.

I mina akter från socialtjänsten ... journalför socialsekreterarna att jag inte vill byta skola och de använder också mina ord som en grund för att placera oss barn i två separata familjehem. Om jag hade fått information om att det fanns en möjlighet att jag och mina tre syskon kunde bo hos våra släktingar hade jag valt det. (Ådin, 2025, s. 80)

Narrativet skildrar relationen mellan barnets yttrande, den information som finns tillgänglig och det beslut som tagits. Barnet tillskrivs, i citatet ovan, ett inflytande som framstår som större än vad informationssituationen medgav, eftersom utsagan används som beslutsunderlag utan att vara grundad i fullständig information. Vad som framstår vara delaktighet utgör en begränsad form av delaktighet, eftersom barnets uttryckta vilja inte grundas i den information som hade kunnat förändra ställningstagandet. Beslutet får inte enbart betydelse som en fråga om placering, utan också som en relationell förlust. I berättelsen innebär placeringen att möjligheten till fortsatt syskonsammanhållning och anknytning till betydelsefulla släktingar begränsas. Skildringen visar hur barnets röst ingår i beslutsprocessen, men utan att barnet får den information som krävs för att förstå alternativen. Barnets utsaga får betydelse för beslutet, samtidigt som barnets möjlighet att påverka beslutets innebörd framstår som begränsad, vilket även framträder i följande citat:

Jag får ändå inga svar som jag kan förstå... Jag låtsas som att jag förstår vad de säger och märker att de uppskattar att jag gör så. Jag vet fortfarande inte vad jag gjort för fel eller varför jag är här. (Johannisson, 2024, s. 66)

Skildringen ovanför visar hur barnet inte bara saknar tillgång till begriplig information, utan också döljer sin oförståelse och anpassar sitt uttryck när agerandet uppmuntras av vuxna. Förståelse kommer till uttryck som en social prestation snarare än som ett faktiskt tillstånd. Barnet förväntas ge uttryck för förståelse, trots att hon saknar de förutsättningar som krävs för att göra situationen begriplig. Skildringen fördjupar temat genom att visa hur informationsbrist inte enbart skapar okunskap, utan också formar barnets sätt att framträda inför vuxna.

Bristen på information kan innebära att barnet upplever sig som objektifierat och styrt av andras beslut, vilket kommer till uttryck i formuleringen: ”vi har inget val. Vi är maktlösa. Vi kan inte påverka någonting. Vi förflyttas och hanteras” (Johannisson, 2024, s. 62). Skildringen ”*förflyttas och hanteras*” uttrycker en administrativ logik, där barnet i narrativet framstår som föremål för beslut snarare än som delaktig i beslutens utformning. Skildringen ovan visar att barnets begränsade inflytande inte bara gäller besluten i sig, utan också möjligheten att förstå varför besluten fattas och hur de motiveras. Temat omfattar även situationer där vuxnas tolkningar ges företräde framför

barnets egen förståelse av sitt beteende, vilket blir tydligt när barnets handlingar ges en annan innebörd än den barnet själv uttrycker och illustreras i citatet nedan:

Jag gör som jag alltid gjort. Jag stänger av och flyr in i mig själv. De vuxna ser ett jobbigt barn som inte vill be om ursäkt. ... De suckar och verkar tänka att jag tydligen inte ens är mottaglig för tillsägelser. För det ser ut så. (Johannisson, 2024, s. 79).

Utdraget ovan klargör en skillnad mellan barnets inre upplevelse och den yttre omvärldens tolkning. Barnet beskriver tillbakadragandet som ett sätt att hantera situationen, medan omgivningen tolkar samma beteende som trots eller bristande samarbetsvilja. Uttrycket "*för det ser ut så*" belyser hur det yttre beteendet ges tolkningsföreträde framför barnets egen upplevelse, vilket begränsar barnets legitimitet att själv tolka sina reaktioner. I följande citat illustreras hur barnets upplevelse inte får utrymme att komma till uttryck:

Jag hör [fostermamman] säga saker om min familj. Att pappa inte samarbetar. Att mamma inte tog hand om oss och inte gav oss kläder. Att vi barn inte mår bra. Då vill jag bara skrika och säga att hon visst tog hand om oss och att hon var världens bästa mamma. Att vi inte mår bra eftersom hon är död. (Ådin, 2025, s. 87)

Narrativets citat visar på en konflikt mellan barnets relationella kunskap och omgivningens bedömning. Barnets bild av modern bygger på kärlek, sorg och levd erfarenhet, medan fostermammans beskrivning betonar brister i moderns omsorg. Barnets vilja att skrika synliggör att den egna förståelsen är stark, men varken ges utrymme eller möjlighet att komma till uttryck.

Analysen visar att barnets tolkningsföreträde begränsas genom tre sammanlänkade processer: *barnet saknar begriplig information, barnets ord används utan tillräcklig kontext och vuxnas tolkningar ges större legitimitet än barnets egen förståelse*. Stöd och delaktighet framställs som formellt närvarande, men begränsade i praktisk betydelse. Barnet positioneras som någon som kan höras, men inte som någon vars förståelse får styra hur situationen tolkas. På kort sikt kan erfarenheterna ge upphov till ottydlighet, maktlöshet och beroende av vuxnas tolkningar. På längre sikt får

erfarenheterna konsekvenser som förlust av begriplighet och ett behov av att i efterhand återta rätten att tolka den egna situationen.

Ansvarsförskjutning

Det tredje temat visar hur barnet i narrativen skildras som ansvarsbärande i relation till vuxnas känslor, familjerelationers stabilitet och våldets moraliska efterverkningar. Ansvar får inte enbart innebörd som praktisk handling, utan som en emotionell och moralisk belastning där barnet reglerar sina känslor, skyddar vuxna och söker förklaringar till det obegripliga. Johannisson (2024) beskriver hur den egna upplevelsen åsidosätts till förmån för fadern som illustreras på följande sätt: ”jag vill absolut inte gråta framför min pappa eftersom jag tycker det är mycket viktigt att min pappa upplever besöken som enbart trevliga” (s. 94). Narrativets citat skildrar hur barnets sorg underordnas den vuxnes upplevelse av situationen. Barnet tar ansvar för den vuxnes känslor och gör sin egen affekt sekundär. Det avgörande är inte att barnet saknar känslor, utan att känslorna måste regleras så att mötet kan förbli en positiv upplevelse för förövaren. Utsagan gestaltar hur barnet förskjuts från en position som skyddsbehövande till en position som emotionellt ansvarstagande.

Ådin (2025) beskriver samma relationella logik i en annan form vid skildringen: ”till slut säger jag orden han vill höra. ’Jag hatar dig, pappa.’ När jag sagt det verkar han bli lite lugnare” (s. 110). Citatet visar att barnet inte främst uttrycker den egna känslan, utan anpassar sitt språk efter faderns känslomässiga behov. Barnets ord får en relationell funktion och blir ett sätt att hantera den vuxnes affektiva reaktion. I situationer där barnet tröstar och avlastar fadern inför professionella aktörer får ansvarsförskjutningen en mer allvarlig innebörd. Barnets omsorgsansvar blir synligt för vuxna med professionellt skyddsansvar, utan att ansvaret tydligt avlastas, vilket även citatet nedan påvisar.

Där hade socialsekreterarna skrivit att pappa grät och att jag kramade och tröstade honom. De hade också antecknat att jag sade till honom att han inte kunde hjälpa att mamma dog, och att allt nog skulle bli bra. ... och ändå stod de vuxna bara kvar på håll och tittade på. (Ådin, 2025, ss. 174–175)

Barnets ansvarstagande uppmärksammas i citatet ovan, men leder inte till faktisk professionell avlastning. I berättelsen lämnas barnet med ett emotionellt ansvar som

vuxenvärlden inte övertar. När de professionella inte ingriper eller problematiserar ansvarstagandet kan barnets föreställning om att tröst, anpassning och emotionell avlastning är hennes ansvar förstärkas. Liknande ansvarsförskjutning syns när skuld riktas mot barnets egen existens. ”Jag hör att skulden är min... Om jag inte funnits hade min mamma kanske levt och min pappa sluppit ett liv i fängelse” (Johannisson, 2024, s. 166). I citatet framstår skulden som ett sätt att skapa samband i en annars obegriplig verklighet, samtidigt som ansvaret placeras hos barnet snarare än hos förövaren och den omgivande vuxenvärlden, vilket illustreras i följande citat:

Pappas självcentrerade handlingar och budskap hade snärjt mig i en övertygelse om att jag var medskyldig till det som hänt och att det var min uppgift att hjälpa honom att bära ansvaret för det brott han begått. (Ådin, 2025, s. 173)

Skildringen “*snärjt*” i citatet ovan markerar hur skulden utvecklas till en process där barnet successivt internaliserar ansvar och formar sin självförståelse i relation till faderns budskap. Barnet gestaltas inte enbart som ledset eller förvirrat, utan som medansvarigt och som någon med uppgift att hjälpa förövaren att bära ansvaret. Citatet ovan exemplifierar och binder samman skuld, lojalitet och omsorgsansvar i barnets självförståelse.

Lojaliteten gentemot förövaren blir ytterligare en form av ansvarsförskjutning vid skildringen: ”jag vet att han råkat döda min mamma av misstag och att det är synd om honom...” (Ådin, 2025, s. 75). I citatet söker barnet efter en förklaring som mildrar faderns ansvar och gör relationen till honom mer möjlig att upprätthålla. Att mordet beskrivs som ”*ett misstag*” och ”*att det är synd om honom*” framställer fadern som sårbar, samtidigt som barnet dras in i ett omsorgsansvar gentemot honom. Johannisson (2024) beskriver lojaliteten som en strategisk självpresentation där ”det är mycket viktigt att han tror att jag tycker om honom och tänker på honom, även om jag inte gör det” (s. 95). Lojaliteten förstås i citatet som en handling barnet utför för att hantera relationen, snarare än som ett entydigt uttryck för barnets känslor. Handlingen gör det möjligt att upprätthålla relationen till förövaren, men förutsätter att barnet åsidosätter sina egna känslor och gränser. I narrativet får faderns uppfattning företräde framför barnets egna känslomässiga gränser. Lojaliteten framstår som ett sätt att navigera relationen, hantera den vuxnes förväntningar och skydda sig i en utsatt situation.

Analysen visar att ansvarsförskjutning i narrativen sker genom en sammanhängande kedja där barnet *reglerar sina känslor, anpassar sitt språk, tröstar den vuxne, upprätthåller lojalitet och internaliserar skuld*. Barnet positioneras inte endast som skyddsbehövande, utan också som ansvarigt för vuxnas känslor, relationer och förståelsen av våldets följder. När professionella aktörer inte tydligt avlastar barnet från ansvar riskerar skuld och lojalitet att bli en del av barnets självförståelse. På kort sikt länkas ansvarstagandet till ett sätt att hantera relationer och bevara stabilitet. På längre sikt riskerar ansvarsförskjutningen att bli en belastning som behöver omtolkas och avlastas.

Retrospektiv omförhandling

Det fjärde temat visar hur författarna i vuxen ålder omförhandlar barndomens händelser. I narrativen ges tidigare erfarenheter av tystnad, skuld, anpassning och myndighetskontakt nya betydelser. Johannisson (2024) beskriver hur hennes förståelse av moderns död förändras när ”den tillrättalagda versionen [hon] levt med byttes ut mot en iskall historia om ett bestialiskt mord” (s. 14). Citatet belyser hur samma händelse får en ny innebörd över tid, från en tidigare förmildrande version till en senare gestaltning som tydligare erkänner mordets brutalitet. Den tidigare versionen framstår som ett sätt att göra händelsen möjlig att leva med. Våldets innebörd mildras, och relationen till fadern kan fortsatt upprätthållas. Förändringen kan förstås mot bakgrund av att barndomens bild bygger på andrahandsinformation, medan en senare förståelse formas genom ny information och större avstånd till tidigare förklaringar. Citatet visar hur en tillrättalagd berättelse, formad av andras förklaringar, ersätts av en förståelse där våldets brutalitet inte längre kan mildras, vilket liknande illustreras i följande citat:

”En ny insikt börjar sakta ta form: att det som hänt inte är mitt fel. ... det hjälper mig att se att det faktiskt inte kan vara mitt fel att mamma dog” (Ådin, 2025, s. 120). Citatet visar hur Ådins (2025) förståelse av skuld förändras gradvis. I vuxen ålder förskjuts ansvaret från barnet till förövaren och till de vuxna som hade ansvar att skydda. Genom ansvarsförskjutningen, som illustreras ovan, förändras synen på både mordet och de professionella aktörernas roll. En liknande omförhandling framträder i relation till de professionella aktörernas ansvar. I den vuxna återblicken blir journalerna ett sätt att synliggöra hur barnets utsaga inte dokumenterades och därmed inte heller fick skyddande betydelse genom citatet:

Hade jag vid denna tid kunnat läsa mina journaler hade jag fått veta att socialsekreteraren utelämnade allt jag berättade om [han som utsatt henne för övergrepp]. Inte ett ord dokumenterade hon om det. Istället valde hon att skydda sig själv, fosterfamiljen och [förövaren]. Men inte mig. (Ådin, 2025, s. 103)

Citatet ovan visar hur dokumentationen, genom den vuxna återblicken, får betydelse som en handling där den tidigare erfarenheten omtolkas. Informationen som saknas i journalen blir avgörande för hur författaren i efterhand tolkar skydd, ansvar och professionellt agerande. "*Men inte mig*" antyder att skyddet riktades bort från barnet och utgör ett exempel på hur ansvaret omfördelas i den vuxna återblicken. Omförhandlingen fördjupas ytterligare när författaren i efterhand riktar blicken mot den professionella hanteringen av kontakten med fadern. Den relation som under barndomen framstod som något barnet själv behövde navigera omtolkas i citatet nedan som en situation där vuxna och professionella aktörer borde ha ingripit och erbjudit skydd.

Varför pratade [professionella] inte med mig om mina samtal med pappa?
Varför klev ingen in och skyddade mig i kontakten med honom? Det var i relationen med pappa som jag hade behövt mest stöd, men det var där jag lämnades mest ensam. (Ådin, 2025, s. 175)

I citatet återger författaren inte enbart minnen, utan granskar även de relationella och institutionella villkor som präglade henne. Frågorna riktas mot de professionella och markerar att den relation som tidigare framstod som barnets ansvar, nu i efterhand förstås som en situation där barnet var i behov av stöd. Ansvaret förskjuts från barnet till de vuxna och institutionella sammanhang som omgav barnet, samtidigt som professionellas agerande blir föremål för kritisk granskning.

Analysen omfattar även hur barndomserfarenheterna i följande citat kopplas till vuxenlivets relationella villkor. Johannisson (2024) skriver: "... nu är jag för rädd för att dejta. Hur skulle det ens gå till? Jag kommer aldrig våga gå med en främling hem" (s. 181). Narrativets citat fångar hur tidigare erfarenheter av våld och förlust får betydelse för hur närhet, tillit och relationer kan formas i vuxenlivet. Rädslan framställs inte som en isolerad känsla, utan som något som begränsar möjligheten att närma sig

nära relationer. De långsiktiga konsekvenserna framträder inte enbart i relation till tillit och närhet, utan även i materiella och praktiska livsvillkor. Ådin (2025) beskriver i följande citat hur faderns brott fortsätter att påverka vuxenlivet även genom materiella villkor:

Fram till i dag har pappas handlingar kostat mig långt mer än bara den fysiska och psykiska smärtan, för jag fick sämre ekonomi, en låg pension och har inte tillgång till vissa försäkringar. På flera sätt har jag fått lida och betala för det brott min pappa begick. (s. 176)

Skildringen visar hur mordet på mamman får konsekvenser som sträcker sig in i vuxenlivet genom ekonomiska och praktiska villkor. Upplevelsen av att behöva "lida och betala" för faderns brott synliggör hur ansvar och konsekvenser fortsatt fördelas ojämnt. Barndomens positioneringar framträder därmed inte som avslutade erfarenheter, utan som villkor som fortsätter att forma vuxenlivets relationella, materiella och existentiella förutsättningar. Tidigare erfarenheter av skuld, anpassning och motgångar betraktas som uttryck för relationella och institutionella villkor snarare än individuella brister.

Analysen visar att det retrospektiva berättandet ger författarna möjlighet att omförhandla tidigare positioner och ansvarsförhållanden. Erfarenheter som under barndomen kopplats till skuld, tystnad eller anpassning ges i vuxen ålder ny betydelse som uttryck för relationella och institutionella villkor. Barnet ompositioneras från ansvarsbärare till ett subjekt vars behov av skydd, information och stöd inte fullt ut tillgodosågs. På längre sikt får omförhandlingen betydelse för återtagandet av tolkningsföreträde. I efterhand kan författaren formulera hur vuxna och professionella aktörer hade behövt möta utsattheten, avlasta barnet från ansvar och tydliggöra förövarens ansvar.

Diskussion

Syftet med studien har varit att undersöka hur individer som under barndomen upplevt dödligt våld inom familjen beskriver och tillskriver mening åt sina erfarenheter av stöd och bemötande från professionella aktörer i självbiografiska narrativ. Studien har särskilt fokuserat på hur barnet positioneras i berättelserna samt hur erfarenheterna relateras till kort- och långsiktiga konsekvenser. Resultaten visar att stöd efter dödligt

våld bör betraktas som mer än formella insatser, eftersom stödets betydelse formas genom barnets subjektiva erfarenheter över tid. Även när skydd, placering eller myndighetskontakt förekommer kan stödet framstå som otillräckligt om barnet inte ges begriplig information, relationellt erkännande, skuldavlastning och faktiskt inflytande över hur den egna situationen förstås. I de två självbiografiska narrativen gestaltas barnet återkommande som anpassat, ansvarstagande och delvis hört, samtidigt som barnets utsaga inte alltid ges skyddande genomslag. På kort sikt relateras erfarenheterna till otrygghet, beroende av vuxnas tolkningar och anpassning till förändrade omsorgsvillkor, medan långsiktiga konsekvenser hänger samman med skuld, begränsad tillit och behov av att i vuxen ålder omförhandla förståelsen av ansvar, stöd och utsatthet.

Resultaten visar att erfarenheterna i de analyserade narrativen organiseras kring både den akuta förlusten av en förälder och de relationella och institutionella villkor som följer efter det dödliga våldet. Barnets möte med professionella aktörer får betydelse genom hur barnet tolkas, lyssnas på och ges möjlighet att förstå sin egen situation. Stödets begränsningar gestaltas i synnerhet när barnets yttre fungerande tolkas som tecken på stabilitet, trots att anpassningen samtidigt kan dölja otrygghet, skuld och ett begränsat handlingsutrymme.

Villkorad omsorg

Resultaten visar att barnets situation efter det dödliga våldet präglas av en återkommande ambivalens, där barnet tillskrivs både en skyddsbehövande och en ansvarsbärande position. I temat villkorad omsorg blir ambivalensen tydlig genom att trygghet och tillhörighet inte framstår som självklara, utan som beroende av barnets anpassning, självkontroll och prestation. Barnets återkommande anpassning visar hur barnet i interaktion med vuxna tillskrivs och antar en position som hanterbar och välfungerande. Positioneringen kan förstås som första ordningens positionering, eftersom den formas i det direkta mötet och får betydelse för vilket handlingsutrymme barnet ges (van Langenhove & Harré, 1999). När barnets välbefinnande främst tolkas utifrån observerbara prestationer och yttre funktion riskerar subjektiva erfarenheter av sorg, rädsla och otrygghet att få begränsat utrymme. Över tid kan positionen internaliseras och forma barnets självförståelse, där anpassning och ansvarstagande uppfattas som villkor för omsorg och tillhörighet (Alisic et al., 2017).

Resultaten överensstämmer med tidigare forskning om barns strategier i våldsutsatta familjer där anpassning, vaksamhet och ansvarstagande beskrivs som sätt att orientera sig i en otrygg vardag (Almqvist & Broberg, 2004; Broberg et al., 2011). Föreliggande studie fördjupar förståelsen genom att visa hur barnets anpassning efter dödligt våld inte enbart fungerar som copingstrategi, utan också som ett sätt att säkra fortsatt omsorg och tillhörighet i situationer där barnet upplever relationell osäkerhet. Barnets yttre fungerande bör av det skälet förstås som en möjlig strategi för att hantera otrygghet snarare än som ett uttryck för faktisk trygghet. I en situation där fortsatt omsorg upplevs som osäker kan tacksamhet, skötsamhet och emotionell kontroll bli sätt att göra sig möjlig att behålla. Med stöd i Allardts (1975, 1993) välfärdsteori synliggörs samtidigt en diskrepans mellan objektiva och subjektiva välfärdsvillkor. Barnet kan vara praktiskt omhändertaget genom placering, skolgång eller myndighetskontakt, men ändå sakna relationell trygghet, emotionellt erkännande och faktisk delaktighet. *Att ha* kan vara närvarande genom institutionella arrangemang, medan *att älska* och *att vara* begränsas. Trygghet framställs inte som självklar i berättelserna, utan som beroende av barnets anpassning till vuxnas förväntningar. Resultaten visar på så sätt att stöd efter dödligt våld inte enbart handlar om bostad, placering eller vuxennärvaro, utan om att barnet ges möjlighet att erfara trygghet, begriplighet och tillhörighet över tid.

Villkorad omsorg gestaltas även i de nya familje- och omsorgssammanhang där barnet förväntas skapa tillhörighet efter mordet på mamman. Tidigare forskning visar att barn efter dödligt våld ofta förlorar sin vardagliga miljö, separeras från betydelsefulla relationer och placeras i nya omsorgssammanhang (Hardesty et al., 2008; Harris-Hendriks et al., 2000). Föreliggande resultat visar att förändringen innebär både en praktisk omplacering och en omförhandling av barnets relationella villkor. I de nya omsorgssammanhangen behöver barnet orientera sig mot vuxnas förväntningar, tolka signaler om bekräftelse eller avstånd och avgöra vilka uttryck som kan visas utan att riskera tillhörigheten. När omsorg upplevs vara beroende av anpassning lär sig barnet att begränsa sina behov för att bevara relationell stabilitet.

Tidigare forskning visar samtidigt att barns möjligheter att tala om våldserfarenheter har betydelse för bearbetning, medan bristande utrymme för samtal kan försvåra hanteringen av det inträffade (Eriksson, 2009). När vuxnas bedömningar av funktion, anpassning och begriplighet får företräde framför barnets utsatthet och behov riskerar

barnets rätt till stöd och delaktighet att försvagas i praktiken. Barnets yttre fungerande kan då bidra till att behov av begriplighet, erkännande och emotionellt stöd förblir osynliga.

Begränsat tolkningsföreträde och formell delaktighet utan faktiskt inflytande

Temat begränsat tolkningsföreträde visar hur barnets delaktighet kan framstå som formellt närvarande samtidigt som barnet saknar faktiskt inflytande över hur den egna situationen framställs. Problematiken har även uppmärksamats av Enander et al. (2024), som visar att barns möjlighet att komma till tals inte i sig garanterar faktisk delaktighet. Föreliggande resultat visar att barnets röst kan inkluderas i beslutsprocesser samtidigt som barnet saknar tillräcklig information för att definiera situationen eller fatta meningsfulla beslut. Barnets utsaga dokumenteras och används som beslutsunderlag, men barnet ges inte alltid de relationella och kunskapsmässiga förutsättningar som krävs för faktisk delaktighet. Delaktighet kopplas därmed inte enbart till en fråga om att barnet får yttra sig, utan om huruvida barnet ges möjlighet att förstå konsekvenserna av beslut och påverka hur den egna utsagan tolkas och används.

Resultaten överensstämmer med tidigare forskning som visar att barns perspektiv ofta marginaliseras i myndighetskontakter (Överlien, 2010; Åkerlund, 2017). Föreliggande studie fördjupar förståelsen genom att visa hur marginaliseringen produceras genom informationsbrist, institutionella beslutslogiker och vuxnas tolkningsföreträde över barnets erfarenheter. Barnet kan få tala, samtidigt som vuxna behåller rätten att definiera vad barnets ord betyder. Utifrån van Langenhove och Harrés (1999) positioneringsteori kan situationen tolkas som att barnet ges en begränsad talposition. Barnet får i vissa sammanhang uttrycka sig, men saknar inflytande över hur utsagan tolkas, värderas och omsätts i beslut. Barnet positioneras som någon som får tala, men inte som någon vars meningsinnehåll ges tolkningsföreträde. Resultaten tyder därmed på att barnet främst kommer till uttryck som objekt för skydd snarare än som en individ vars erfarenheter faktiskt ges betydelse i förståelsen av barnets behov och livsvillkor.

Även utifrån Allardts (1975, 1993) välfärdsteori urskiljs en diskrepans mellan objektiva och subjektiva välfärdsvillkor. Barnet kan vara praktiskt omhändertaget genom placering, skolgång och myndighetskontakt, men samtidigt sakna den information, relationella kontinuitet och existentiella begriplighet som krävs för faktisk delaktighet. *Att ha* kan föreligga genom tillgång till insatser, medan *att vara* begränsas när barnet

saknar möjlighet att påverka hur den egna erfarenheten ges mening. Resultaten visar att barnets rätt till delaktighet handlar om mer än närvaro i institutionella processer. När barnets utsaga saknar faktisk betydelse för hur situationen förstås riskerar barnet också att lämnas med ansvar för frågor som vuxna och professionella aktörer borde ha tydliggjort och burit.

Ansvarsförskjutning, skuld och vuxenansvar

Temat ansvarsförskjutning visar hur barnet positioneras som både skyddsbehövande och ansvarsbärare. I narrativen gestaltas ansvaret genom att barnen tillskriver sig själva ansvar för det dödliga våldet, relationen till förövaren och vuxnas känslomässiga reaktioner. Utifrån van Langenhove och Harrés (1999) positioneringsteori kan positionen förstås som en påtvingad positionering, där barnet placeras inom en moralisk ordning som gör ansvarstagande begripligt, trots att ansvaret tillhör förövaren och de vuxna och professionella aktörer som har skyddsansvar. I relation till bland annat Överlien (2017), Broberg et al. (2011), samt Almqvist och Brobergs (2004) forskning om barns omsorgstagande roller i våldsutsatta familjer visar föreliggande resultat att ansvarsförskjutningen blir särskilt långtgående efter dödligt våld, eftersom den knyts till skuld, förlust, lojalitet och fortsatt relation till förövaren. Barnets ansvarstagande framstår som mer än en familjerelationell dynamik. Resultaten visar att ansvarsförskjutningen även kan upprätthållas och förstärkas i mötet med professionella aktörer, särskilt när vuxna inte tydligt placerar ansvaret hos förövaren och hos de instanser som haft ansvar att skydda barnet. När professionella aktörer inte tydligt avlastar barnet från ansvar lämnas barnet med ett tolkningsutrymme där skuld kan internaliseras.

Resultaten visar därmed att stödinsatser som främst inriktas mot praktisk stabilisering riskerar att missa ett avgörande behov där barnet behöver få hjälp att förstå ansvarsförhållandena kring våldet. Skuldavlastning betraktas som en viktig del av stödet och inte som en sekundär psykologisk fråga vid sidan av skydd och placering. För barnet handlar stöd om att få hjälp att omförhandla ansvarsförhållandena och förstå att ansvaret för våldet, förlusten och de vuxnas reaktioner inte ligger hos barnet. Utifrån Allardts (1975, 1993) välfärdsteori kan ansvarsförskjutningen tolkas som en begränsning av barnets möjligheter inom *att älska* och *att vara*. När barnet orienterar sig mot att upprätthålla relationer, hantera vuxnas känslor och framstå som begripligt

riskerar de egna behoven av trygghet, erkännande och självförståelse att underordnas andras behov. Barnets relationella livsvillkor formas då av ett ansvar som inte tillhör barnet, men som barnet ändå får behöva bära. Ansvarsförskjutningen markerar en diskrepans i praktiskt orienterade insatser, där skydd och placering inte nödvändigtvis åtföljs av skuldavlastning och stöd i att förstå ansvarsförhållandena kring våldet.

Retrospektiv omförhandling och återtagande av tolkningsföreträdet

Det retrospektiva berättandet visar att positionerna förändras över tid (van Langenhove & Harré, 1999). I självbiografierna omförhandlas tidigare erfarenheter av skuld, lojalitet och tystnad i vuxen ålder, vilket möjliggör en ny förståelse av de ansvarsförhållanden som präglade barndomen och av hur erfarenheterna fortsatt format livsvillkoren i vuxenlivet. Genom det retrospektiva berättandet förskjuts ansvaret från barnet till förövaren, men också till de vuxna och professionella aktörer som i berättelserna framstår som bristande i sitt skydd, sin information och sitt stöd.

Skuld hänger samman med de positioner barnet tilldelats och de tolkningsramar som funnits tillgängliga, snarare än enbart som en individuell känsla. Utifrån van Langenhove och Harrés (1999) positioneringsteori kan omförhandlingen bearbetas genom tredje ordningens positionering, där författarna återvänder till tidigare positioner och omtolkar positionernas innebörd. Barnet beskrivs inte längre som ansvarsbärare, utan som ett subjekt vars handlingsutrymme begränsats av vuxnas och institutioners agerande. Självbiografien blir på så vis ett narrativt utrymme där ansvarsförskjutningen synliggörs och ges mening i efterhand. Berättandet fungerar samtidigt som kritisk kunskapsproduktion genom att illustrera hur barnets utsatthet efter dödligt våld formats av både mammans mord och de efterföljande relationella och institutionella villkor som påverkat barnets möjlighet att förstå, uttrycka och avlastas från ansvar över tid. Genom författarnas återblickar blir stödets betydelse en fråga om både de insatser som gavs i barndomen och de erfarenheter som blev möjliga att gestalta först långt senare.

Rättsligt skydd och professionell praktik när barnets utsaga saknar genomslag

Resultaten behöver sättas i relation till att narrativen berör erfarenheter från barndom, myndighetskontakt och vuxen återblick över flera historiskt rättsliga skeden. Dagens barnrättsliga ram, med barnkonventionen som svensk lag, nuvarande socialtjänstlag och barnfridsbrottet som straffrättslig reglering, kan inte utan vidare användas som grund

för en juridisk efterhandsprövning av alla händelser i berättelserna. Barnfridsbrottet markerar ett stärkt erkännande av barn som brottsoffer, men rättsliga kategorier kan inte ersätta professionella bedömningar av barns faktiska utsatthet och stödbehov. Samtidigt fanns även under de tidsperioder som skildras ett ansvar hos sociala myndigheter och andra professionella aktörer att agera när barns hälsa, utveckling eller skydd var hotade. Diskussionens fokus är därför inte om äldre praktik motsvarade dagens lagkrav, utan hur barnets förmedlade utsatthet fick, eller inte fick, praktisk betydelse inom professionell hantering. Resultaten visar hur barnets berättande om utsatthet kan tas emot i en professionell relation utan att få faktisk skyddande betydelse. Bristen blir allvarlig när barnet vänder sig till en vuxen med professionellt ansvar. Berättandet bär en förhoppning om att någon ska förstå, agera och skydda, men möts ändå inte av skyddande handling. När utsagan inte dokumenteras på ett sätt som fångar utsatthetens innebörd, eller inte leder vidare till skyddande åtgärder och ansvarsavlastning, riskerar barnet att lämnas med erfarenheten av att vuxna vet men ändå inte ingriper. Barnet har tagit risken att berätta, men barnets upplevelse eller situationens allvar erkänns inte, och erfarenheten kan resultera i en normalisering av att utsatthet måste bäras och hanteras ensam. I förlängningen kan tilliten till både vuxna och professionella aktörer försvagas, samtidigt som självkontroll och tystnad framstår som mer rationella strategier än att söka hjälp. Risken är att barnet inte bara lämnas utan skydd i den aktuella situationen, utan också får sämre förutsättningar att söka och ta emot stöd i senare utsatta situationer.

Utifrån van Langenhove och Harrés (1999) positioneringsteori kan situationen analyseras som en försvagad talposition. Problemet är inte att barnet saknar hörbar röst, utan att rösten inte får en institutionell verkan. Barnet har utrymme att formulera sin utsatthet, men får inte fullt ut en position som rättighetsbärande subjekt vars utsaga förpliktigar vuxenvärlden till handling. Utsagan avvisas inte öppet, men görs inte heller verksam genom dokumentation, skyddande respons eller ansvarsavlastning. Med stöd i Allardts (1975) välfärdsteori blir bristen mer än en dokumentationsfråga. *Att ha* är delvis närvarande genom placering, myndighetskontakt och professionellas formella ansvar. Samtidigt försvagas *att älska* och *att vara* när barnet saknar relationell bekräftelse, begriplighet och möjlighet att påverka hur den egna utsattheten hanteras. Skydd behöver därför analyseras som både formell åtgärd och levd erfarenhet.

Barnfridsbrottets avgränsning synliggör en närliggande, men samtida, problematik. Brottet stärker barns rättsliga ställning när barn bevittnar vissa brott mellan närstående, men avgränsningen innebär också att barns faktiska skada inte alltid fångas av straffrättsliga kategorier. Barn kan påverkas djupt av grovt eller dödligt våld även när barnet saknar formell närståenderelation till gärningspersonen. Begränsningen blir tydlig i situationer där en förälder dödas av en gärningsperson som barnet saknar närståenderelation till. Barnets förlust, trauma och skyddsbehov kan vara omfattande, även om utsattheten inte ryms inom barnfridsbrottets avgränsning. Frågan om skydd handlar både om rättsligt erkännande och om professionell praktik. Resultaten visar att barns rätt till skydd kan försvagas genom historiskt begränsade rättsliga begrepp, men också genom professionella praktiker där barns utsatthet inte ges skyddande genomslag.

Berättelsernas övergripande logik rör sig mellan personlig bearbetning och samhällelig ansvarsutkrävning. Ådin (2025) betonar hur barndomens våldserfarenheter formar den inre världen, vuxenlivet och möjligheten till läkning, medan Johannisson (2024) tydligare riktar blicken mot samhällets bristande skydd, ansvar och förebyggande arbete. Tillsammans visar narrativen att dödligt våld inom familjen inte kan förstås som en avgränsad händelse, utan som en erfarenhet som fortsätter att forma både individens livsvillkor och frågan om samhällets ansvar över tid.

Sammanfattningsvis behöver professionellt stöd till barn efter dödligt våld inom familjen bedömas utifrån mer än om insatser har erbjudits eller genomförts. I de analyserade narrativen framträder stödets betydelse genom barnets möjlighet att förstå sin situation, påverka hur den egna utsagan används, bevara relationell kontinuitet och avlastas från skuld. När barnet positioneras som fungerande, delaktigt eller ansvarstagande kan stödets otillräcklighet döljas inom själva stödprocessen. Studien bidrar på så sätt med en analys av diskrepansen mellan formellt stöd och barnets upplevda skydd.

Metoddiskussion

Studiens giltighet diskuteras med utgångspunkt i kvalitativa kvalitetskriterier, där Brymans (2018) begrepp *trovärdighet*, *pålitlighet*, *bekräftelsebarhet* och *överförbarhet* används för att problematisera forskningsprocessens styrkor och begränsningar.

Studiens *trovärdighet* diskuteras utifrån Brymans (2018) kvalitetskriterier för kvalitativ forskning och stärks genom att analysen förankrats i empiriska citat samt utvecklats i relation till studiens syfte, frågeställningar och teoretiska ramverk. Den reflexiva tematiska analysen har möjliggjort en fördjupad analys av hur erfarenheter av dödligt våld inom familjen beskrivs, tolkas och omförhandlas i självbiografiska narrativ. Tematiseringen var reflexiv genom att temana inte behandlades som givna fynd i materialet, utan utvecklades genom att återkommande ställas mot empiriska citat, studieförfattarnas tolkningar, alternativa förståelser och studiens teoretiska ramverk. Materialets karaktär behöver samtidigt beaktas vid bedömningen av studiens giltighet. Självbiografier är retrospektiva och redigerade framställningar, vilket innebär att de inte kan behandlas som objektiva återgivningar av händelseförlopp, kontakter eller bedömningar (Bruner, 2004). Studien gör inte anspråk på att fastställa vad som faktiskt skedde i varje enskild situation, utan undersöker hur erfarenheterna uttrycks och ges mening i författarnas berättelser.

Materialets retrospektiva karaktär är både en begränsning och en analytisk tillgång. Om syftet hade varit att rekonstruera faktiska händelseförlopp hade berättelserna varit otillräckliga. I föreliggande studie är den vuxna återblicken däremot relevant, eftersom studien undersöker hur erfarenheter av stöd, ansvar och utsatthet tillskrivs mening över tid. Resultaten bör av det skälet tolkas som analyser av självbiografiskt meningsskapande, inte som direkta utsagor om alla barn som upplevt dödligt våld inom familjen.

Studiens *pålitlighet* stärks genom att forskningsprocessen har redovisats med fokus på urval, materialets karaktär, analysmetod, analysnivå och tematisering. Analysprocessen har beskrivits med utgångspunkt i Braun och Clarkes (2006) reflexiva tematiska analys, vilket ger läsaren insyn i hur materialet bearbetats från inledande läsning och kodning till utveckling av teman. Samtidigt innebär reflexiv tematisk analys att resultaten inte ska tolkas som neutrala fynd som förekommer färdiga i narrativen (Braun & Clarke, 2006). Temana har utvecklats genom studieförfattarnas analytiska arbete, där urval av meningsbärande enheter, kodning och teoretisk tolkning har påverkat resultatens utformning. Andra forskare hade kunnat utveckla delvis andra tematiseringar av samma berättelser, vilket är en följd av metodens tolkande karaktär.

Bekräftelsebarheten har hanterats genom att tolkningarna återkommande ställdes mot empiriska citat och genom att alternativa förståelser har beaktats under analysprocessen. Studieförfattarnas förförståelse om våld, trauma och barns utsatthet kan ha påverkat vilka mönster som uppmärksammats samt hur temana formulerats. En initial förväntan om att berättelserna främst skulle präglas av negativa erfarenheter av professionella aktörer hanterades genom upprepade genomläsningar, materialnära kodning och prövning av temans empiriska förankring. Den reflexiva hållningen har inte syftat till att eliminera studieförfattarnas påverkan, utan till att synliggöra hur förförståelse, analytiska val och teoretiska perspektiv har påverkat tolkningen av berättelserna.

Studiens *överförbarhet* begränsas av att materialet endast består av två självbiografiska verk. Resultaten kan inte generaliseras statistiskt till alla barn som upplevt dödligt våld inom familjen. Berättelserna möjliggör istället analytisk fördjupning av hur erfarenheter av stöd, bemötande, positionering och livsvillkor kan framträda över tid. Självbiografiernas detaljrikedom ger förutsättningar för analytiska resonemang med relevans för liknande kontexter inom socialt arbete, särskilt i frågor som rör barns delaktighet, skuldavlastning, myndighetskontakt, placering och långsiktigt stöd efter dödligt eller allvarligt våld. Överförbarheten bör bedömas med hänsyn till att materialets begränsade omfattning och specifika sammansättning påverkar studiens räckvidd. Empirin består av två kvinnors retrospektiva berättelser om en barndom där modern mördats av fadern. Kön, familjekontext och relationen till både den dödade modern och den våldsutövande fadern behöver beaktas vid tolkning av resultaten. Andra erfarenhetsmönster hade kunnat framträda i texter som omfattar pojkars berättelser, andra familjekonstellationer, andra socioekonomiska förhållanden eller fall där det dödliga våldet riktats mot en annan närstående.

En ytterligare begränsning är att självbiografierna är publicerade verk som formats genom urval, berättartekniska val och eventuella redaktionella processer. Berättelserna speglar inte enbart levda erfarenheter, utan även hur erfarenheterna organiserats till en sammanhängande berättelse för en läsande offentlighet. Berättelserna kan därför även vara anpassade efter vad som bedömts begripligt, relevant eller angeläget för läsaren. Organiseringen påverkar analysen genom att vissa händelser, relationer och erfarenheter ges större utrymme än andra. I föreliggande studie har begränsningen

hanterats genom att verken analyserats som självbiografiska narrativ och inte som en fullständig dokumentation av ett livsförlopp. Fokus har legat på hur erfarenheter framställs, vilka positioner som skapas i berättandet och hur stöd, ansvar och utsatthet ges mening över tid. Vetenskapsrådet (2024) framhåller att forskning ska bedrivas med respekt för berörda personer och med beaktande av risker för skada. De etiska övervägandena har varit särskilt viktiga eftersom berättelserna behandlar dödligt våld, förlust, familjerelationer, myndighetskontakt och utsatthet. Risker ligger inte främst i intrång i privat material, eftersom verken är publicerade, utan i hur erfarenheterna tolkas och återges genom studien.

Metodvalet har möjliggjort en analys av stödets subjektiva och långsiktiga betydelse efter dödligt våld inom familjen. Samtidigt avgränsas studien till hur erfarenheter gestaltas i två självbiografiska berättelser. Studien kan inte uttala sig om förekomst, kausala samband eller hur professionella aktörer själva beskriver de aktuella händelserna. Studiens bidrag ligger istället i att belysa hur stöd, bemötande, delaktighet och ansvar kan förstås ur efterlevande barns retrospektiva berättelser. På så sätt bidrar studien med fördjupad kunskap om hur formella insatser och professionella möten kan ges mening över tid, samt hur barnets positionering inom professionella möten kan relateras till långsiktiga livsvillkor.

Studiens bidrag till forskningsfältet

Studiens bidrag består i att genom kombinationen av van Langenhove och Harrés (1999) positioneringsteori och Allardts (1975) välfärdsteori analysera hur barns livsvillkor efter dödligt familjevåld formas relationellt och institutionellt. Kombinationen illustrerar både hur barnet positioneras i mötet med vuxna och professionella aktörer, samt hur positioneringen får betydelse för materiella, relationella och existentiella livsvillkor. Genom begreppen *villkorad omsorg*, *begränsat tolkningsföreträde* och *ansvarsförskjutning* visar studien hur barn kan framstå som omhändertagna, delaktiga och välfungerande, samtidigt som behov av begriplighet, tillhörighet och erkännande hamnar i bakgrunden.

Betydelse för socialt arbete

För socialt arbete pekar resultaten mot behovet av arbetssätt där barnets synliga funktion inte används som ensam indikator på välmående eller trygghet. Brister i stöd

och bemötande bör inte reduceras till enskilda professionellas agerande, utan behöver förstås i relation till de organisatoriska och institutionella ramar där barns behov bedöms, dokumenteras och följs upp. Socialtjänst och andra aktörer behöver i praktiken återkomma till frågor om barnets förståelse, skuld, relation till förövaren, syskonrelationer och upplevelse av placering även när barnet framstår som välfungerande. Professionellt bemötande behöver också skapa tillit och kontinuitet, så att barnet ges möjlighet att uttrycka, förstå och bearbeta erfarenheter som tidigare kan ha dolts genom anpassning.

Resultaten synliggör en diskrepans mellan formell och faktisk delaktighet. Att dokumentera barnets ord innebär inte i sig att barnet har haft möjlighet att förstå situationen, påverka beslut eller utveckla en sammanhängande förståelse av det som hänt (Eskonen, 2007; Buckley et al., 2007). Barnets delaktighet behöver dokumenteras med uppgift om vilken information barnet fått, hur barnet förstått alternativen och hur barnets utsaga påverkat bedömningen. Skillnaden mellan formell och faktisk delaktighet visar att socialtjänstens arbete med barn som upplevt dödligt våld inom familjen behöver stödjas av tydligare rutiner, så att information, stöd och skuldavlastning inte blir beroende av enskilda professionellas tolkningar. Särskild vikt bör läggas vid skuldavlastande samtal där ansvar för våldet tydligt placeras hos förövaren och där barnet avlastas från ansvar för vuxnas känslor, relationer och beslut. Stödinsatser efter dödligt våld bör förstås som långsiktiga, traumamedvetna och barnrättsbaserade, med särskilt fokus på relationell kontinuitet, begriplig information och erkännande av barnets subjektiva erfarenheter.

Förslag till vidare forskning

Fortsatt forskning bör utvecklas i två huvudsakliga riktningar. För det första behövs fler studier som bygger på representativa material om barn som upplevt dödligt våld inom familjen. Fler självbiografiska narrativ och intervjustudier med vuxna med egna barndomserfarenheter av dödligt familjevåld skulle kunna fördjupa kunskapen om hur skuld, lojalitet, tystnad och stödbehov formas och omförhandlas över tid. Longitudinella studier skulle också vara värdefulla för att undersöka hur stödinsatser, placeringar och myndighetskontakter påverkar barns livsvillkor på längre sikt, särskilt i relation till trygghet, tillhörighet, skuldavlastning och självförståelse.

För det andra behövs mer kunskap om hur institutionella och rättsliga processer påverkar barns subjektiva erfarenheter av skydd och stöd efter dödligt våld. Relevanta områden är exempelvis socialtjänstens dokumentation, placerings- och vårdnadsbeslut, informationsgivning, delaktighet, beslut om kontakt med den våldsutövande föräldern och barnfridsbrottets tillämpningsområde. Framtida studier bör inte enbart undersöka vilka insatser barn får, utan också hur insatserna förstås, upplevs och ges mening av barnet. Forskningsspåret är särskilt angeläget eftersom skyddande insatser, såsom placering, inte nödvändigtvis innebär att barnet erfar omsorg, tillhörighet eller begriplighet. Forskningen bör även uppmärksamma hur föreställningar om kön, ansvar och sårbarhet påverkar professionellas tolkningar av barns behov.

Slutsats

Studien visar att erfarenheter av professionellt stöd och bemötande efter dödligt våld inom familjen i de analyserade självbiografiska narrativen inte i första hand ges mening genom att insatser formellt förekommer, utan genom barnets möjlighet att förstå sin situation, bli trott, avlastas från ansvar och uppleva relationell trygghet över tid. Placering, myndighetskontakt och professionella bedömningar kan ge praktiskt skydd, men framstår i narrativen som otillräckliga när barnet saknar begriplig information, faktiskt inflytande och stöd i att förstå ansvarsförhållandena kring våldet. Resultaten synliggör att hem efter dödligt våld inte enbart utgörs av bostad eller placering. Ett barn kan vara praktiskt omhändertaget och samtidigt sakna erfarenheten av hem som en plats för trygghet, begriplighet, relationell tillhörighet och kontinuitet.

Barnet positioneras återkommande som skyddsbehövande, men också som ansvarstagande och delvis delaktigt. Positioneringarna begränsar barnets handlingsutrymme när yttre funktion, skötsamhet eller dokumenterade utsagor får större betydelse än barnets egen förståelse av sorg, skuld och otrygghet. Resultaten visar att barnets röst kan ingå i institutionella processer utan att få faktisk betydelse för hur barnets behov definieras, dokumenteras eller omsätts i skyddande handling. På kort sikt bidrar konsekvenserna till otrygghet, informationsbrist, beroende av vuxnas tolkningar och anpassning till nya omsorgsvillkor. På längre sikt beskrivs konsekvenserna som förbundna med förstärkt skuld, begränsad tillit, relationell osäkerhet och ett behov av att i vuxen ålder omtolka ansvar, utsatthet och stöd. Studiens bidrag ligger i att visa att

stödet otillräcklighet efter dödligt våld inte endast består av uteblivna insatser, utan också av hur barnet positioneras inom de insatser som ges.

För socialt arbete innebär resultaten att barnets skydd efter dödligt våld inom familjen inte kan begränsas till praktiska lösningar, placering eller myndighetskontakt. Formellt skydd är inte detsamma som upplevt skydd. I de analyserade narrativen gestaltas skydd som beroende av begriplig information, relationell kontinuitet, erkännande av barnets erfarenheter och stöd i att avlastas från ansvar. När barnets berättelse inkluderas i institutionella processer utan att påverka information, delaktighet, ansvarsfördelning eller skyddande handling riskerar skyddet att bli formellt närvarande men otillräckligt i barnets egen erfarenhet. Stöd till barnet efter dödligt våld behöver därför bedömas utifrån om barnet får möjlighet att förstå, påverka och avlastas från ansvar, inte enbart utifrån vilka insatser som formellt har genomförts.

Referenser

- Alisic, E., Krishna, R. N., Groot, A., & Frederick, J. W. (2015). Children's mental health and well-being after parental intimate partner homicide: A systematic review. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 18(4), 328–345. <https://doi.org/10.1007/s10567-015-0193-7>
- Alisic, E., Groot, A., Snetselaar, H., Stroeken, T., Hehenkamp, L., & van de Putte, E. (2017). Children's perspectives on life and well-being after parental intimate partner homicide. *European Journal of Psychotraumatology*, 8(sup6), 1463796. <https://doi.org/10.1080/20008198.2018.1463796>
- Allardt, E. (1975). *Att ha, att älska, att vara: Om välfärd i Norden*. Argos Förlag.
- Allardt, E. (1993). Having, loving, being: An alternative to the Swedish model of welfare research. I M. Nussbaum & A. Sen (Red.), *The Quality of Life* (s. 1–8). Oxford Scholarship Online. <https://doi.org/10.1093/0198287976.003.0008>
- ALLEA. (2023). *Den europeiska kodexen för forskningens integritet, reviderad utgåva (svenska)*. Berlin. <https://doi.org/10.26356/ECOC-Swedish>
- Allen, N. E., Wolf, A. M., Bybee, D. I., & Sullivan, C. M. (2003). Diversity of children's immediate coping responses to witnessing domestic violence. *Journal of Emotional Abuse*, 3(1–2), 123–147. https://doi.org/10.1300/J135v03n01_06
- Almqvist, K., & Broberg, A. (2004). *Barn som bevittnat våld mot mamma: en studie om kvinnor och barn som vistats på kvinnojourer i Göteborg*. Göteborgs stad, Lundby. <https://kunskapsbanken.nck.uu.se/nckkb/nck/publik/fil/visa/216/Forskningsrapport%20Kjerstin%20Almqvist.pdf>
- Alvinus, A., Borglund, A., & Larsson, G. (2023). *Tematisk analys: din handbok till fascinerande vetenskap*. Studentlitteratur.
- Annerbäck, E.-M., Wingren, G., Svedin, C., & Gustafsson, P. (2010). Prevalence and characteristics of child physical abuse in Sweden - findings from a population-based youth survey. *Acta Paediatrica*, 99(8), 1229–1236. <https://doi.org/10.1111/j.1651-2227.2010.01792.x>
- Bogart, G. A., Levendosky, A. A., von Eye, A., & Davidson II, W. S. (2011). Effects of intimate partner violence on the attachment relationship between mother and child: Data from a longitudinal study beginning during pregnancy. I S. Graham-Bermann & A. A. Levendosky (Red.), *How Intimate Partner Violence Affects Children: Developmental Research, Case Studies, and Evidence-Based Intervention* (s. 19–46). American Psychological Association.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Broberg, A., Almqvist, L., Axberg, U., Grip, K., Almqvist, K., Sharifi, U., Cater, Å. K., Forssell, A., Eriksson, M., & Iversen, C. (2011). *Stöd till barn som bevittnat våld mot mamma: resultat från en nationell utvärdering*. Psykologiska institutionen, Göteborgs universitet.

https://www.bojengoteborg.se/wp-content/uploads/2019/03/1344307_st-d-till-barn-som-bevittnat-v-ld-tyckt-version-1.pdf

- Brottsförebyggande rådet. (2014). *Brott i nära relationer: En nationell kartläggning* (Rapport 2014:8).
https://bra.se/download/18.660677dc19301da04633daa/1731065701934/2014_8_Brott_i_nara_relationer.pdf
- Brottsoffermyndigheten. (2026). *Våld och hot i nära relation – riktat mot barn*. Hämtad den 9 april, 2026, från
<https://referatsamling.brottsoffermyndigheten.se/referat-till-och-med-den-30-juni-2022/vald-och-hot-i-nara-relation-riktat-mot-barn>
- Bruner, J. (2004). Life as narrative. *Social Research*, 71(3), 691–710.
<https://doi.org/10.1353/sor.2004.0045>
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder* (3. uppl.). Liber.
- Buckley, H., Holt, S., & Whelan, S. (2007). Listen to me! Children's experiences of domestic violence. *Child Abuse Review*, 16(5), 296–310.
<https://doi.org/10.1002/car.995>
- Carmel, Y. (2024). *Children's exposure to domestic violence: Theory, practice, and implications for policy*. Routledge.
- Davies, H. (2015). *Understanding children's personal lives and relationships*. Palgrave Macmillan.
- Edleson, J. L., Mbilinyi, L. F., Beeman, S. K., & Hagemester, A. K. (2003). How children are involved in adult domestic violence: Results from a four-city telephone survey. *Journal of Interpersonal Violence*, 18(1), 18–32.
<https://doi.org/10.1177/0886260502238538>
- Edwards, R., Hadfield, L., Lucey, H., & Mauthner, M. L. (2006). *Sibling identity and relationships: Sisters and brothers*. Routledge.
- Ekström, L. (2008). *Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2007* (Rapport 2008:23). Brottsförebyggande rådet.
https://bra.se/download/18.3433db6019301deaa6b735e/1731414212763/2008_23_brottsutvecklingen.pdf
- Enander, V. (2025). *Genväg till forskning: Riskfaktorer för dödligt våld i nära relationer*. Västra Götalandsregionen. <https://mellanarkiv-offentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/sofia/rhs7438-1286040036-445/native/2025-03-03%20Genv%C3%A4g%20till%20forskning%20VKV%20Riskfaktorer%20f%C3%B6r%20d%C3%B6dligt%20v%C3%A5ld%20i%20n%C3%A4ra%20relationer.pdf>
- Enander, V., Krantz, G., Lövestad, S., & Örmon, K. (2024). Bereaved by intimate partner homicide: Consequences and experiences of support. *SAGE Open*, 14(2). <https://doi.org/10.1177/21582440241252311>
- Ericsson, A., Karlsson, V. M., & Nilsson, L. (2014). *Dödsfallsutredningar 2012–2013. Socialstyrelsens utredningar av vuxna och barn som avlidit med*

- anledning av brott*. Socialstyrelsen.
<https://www.socialstyrelsen.se/contentassets/1a956827e20b4b00acfb7c2c1dbbe93b/2014-1-19.pdf>
- Eriksson, M. (2009). Girls and boys as victims: social workers' approaches to children exposed to violence. *Child Abuse Review*, 18(6), 428-445.
<https://doi.org/10.1002/car.1091>
- Eriksson, M. (2010). *Stöd till barn som upplevt våld: Utvecklingen på fältet 2006–2010*. Uppsala universitet. <https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:382148/FULLTEXT01.pdf>
- Eriksson, M., Biller, H., & Balkmar, D. (2006). *Mäns våldsutövande - barns upplevelser: en kartläggning av interventioner, kunskap och utvecklingsbehov*. Fritzes.
<https://regeringen.se/contentassets/5ec94ba526ed493f95badf4c04852df2/mans-vald--barns-upplevelser.-en-kartlaggning-av-interventioner-kunskap-och-utvecklingsbehov>
- Eriksson, M., Hultman, O., Svensson, E., & Jansson, J. C. (2020). *Barn som upplever våld: Att stödja barn och bedöma föräldrars omsorgsförmåga*. Sveriges Kommuner och Regioner.
https://www.kunskapsstyrningvard.se/download/18.11c8c0ff19319cec0083223b/1731684204814/Barn-som-upplever-vald_S5_webb.pdf
- Eskonen, I. (2005). Violence in children's narration. *International Journal of Child & Family Welfare*, 8(1), 32-45.
<https://ugp.rug.nl/IJCFW/article/view/37719/35309>
- Eskonen, I. (2007). Barn som aktörer i situationer med våld. I M. Eriksson (Red.), *Barn som upplever våld: Nordisk forskning och praktik* (s. 25–37). Gothia Förlag.
- Finkelhor, D. (2020). Trends in adverse childhood experiences (ACEs) in the United States. *Child Abuse & Neglect*, 108, Article 104641.
<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104641>
- Geffner, R. A., Igelman, R. S., & Zellner, J. (2003). Introduction-children exposed to interparental violence: A need for additional research and validated treatment programs. *Journal of Emotional Abuse*, 3(1–2), 1–10.
https://doi.org/10.1300/J135v03n01_01
- Hardesty, J. L., Campbell, J. C., McFarlane, J. M., & Lewandowski, L. A. (2008). How children and their caregivers adjust after intimate partner femicide. *Journal of Family Issues*, 29(1), 100–124.
<https://doi.org/10.1177/0192513X07307845>
- Harris-Hendriks, J., Black, D., & Kaplan, T. (2000). *When father kills mother: Guiding children through trauma and grief*. Routledge.
- HSLF-FS 2022:39. *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer*.
<https://www.socialstyrelsen.se/contentassets/6c7c93da93594dac963298b3b0f03a92/2022-6-7967.pdf>

- HSLF-FS 2025:40. *Socialstyrelsens föreskrifter om ändring i föreskrifterna och allmänna råden (HSLF-FS 2022:39) om våld i nära relationer.*
<https://www.socialstyrelsen.se/contentassets/fc820ec90e4c43beb7ea0a14e442e283/2025-6-9609.pdf>
- Humphreys, C., Mullender, A., Lowe, P., Hague, G., Abrahams, H., & Hester, M. (2001). Domestic violence and child abuse: developing sensitive policies and guidance. *Child Abuse Review*, 10(3), 183–197.
<https://doi.org/10.1002/car.686>
- Humphreys, C., Thiara, R. K., & Skamballis, A. (2011). Readiness to change: Mother-child relationship and domestic violence intervention. *The British Journal of Social Work*, 41(1), 166–184. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcq046>
- Hydén, M. (2021). *I skuggan av våldet*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.
- Jaffe, P. G., & Juodis, M. (2006). Children as victims and witnesses of domestic homicide: Lessons learned from domestic violence death review committees. *Juvenile and Family Court Journal*, 57(3), 13–28.
<https://doi.org/10.1111/j.1755-6988.2006.tb00125.x>
- Jaffe, P. G., Wolfe, D. A., & Wilson, S. K. (1990). *Children of battered women*. Sage Publications, Inc.
- Janson, S., Jernbro, C., & Långberg, B. (2011). *Kroppslig bestraffning och annan kränkning av barn i Sverige: en nationell kartläggning 2011*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset. https://allmannabarnhuset.se/wp-content/uploads/2022/09/Kroppslig_bestrafning_webb.pdf
- Jernbro, C. & Janson, S. (2017). *Våld mot barn 2016. En nationell kartläggning*. Allmänna Barnhuset
- Jernbro, C., Landberg, Å., & Thulin, J. (2023). *Våld mot barn 2022 - en nationell kartläggning*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.
https://allmannabarnhuset.se/wp-content/uploads/2023/04/RAPPORT_Vald_mot_barn_2022_WEBB.pdf
- Johannisson, J. (2024). *Mona: En mamma, ett mord och en dotter*. Natur & Kultur.
- Jouriles, E. N., McDonald, R., Spiller, L., Norwood, W. D., Swank, P. R., Stephens, N., Ware, H., & Buzy, W. M. (2001). Reducing conduct problems among children of battered women. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 69(5), 774–785. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.69.5.774>
- Jämställdhetsmyndigheten. (2025). *Fördjupad uppföljning av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor: Strategiperioden 2017-2025*.
<https://jamstalldhetsmyndigheten.se/aktuellt/publikationer/fordjupad-uppfoljning-av-arbetet-med-att-forebygga-och-bekampa-mans-vald-mot-kvinnor-strategiperioden-2017-2025-2025-21>
- Jönsson, B. (2013). *Dödligt våld i nära relation - en första genomlysning*. Polismyndigheten i Västra Götaland. <https://mellanarkiv-offentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/sofia/rhs7438-1286040036-115/surrogate/Genv%c3%a4g%20till%20forskning%209%2c%20D%c3%b6dl>

[igt%20v%20c3%a5ld%20i%20n%20c3%a4ra%20relationer%20-%20en%20genomg%20c3%a5ng%20av%20internationell%20forskning%20c%20VKV.pdf](#)

- Korkmaz, S., & Överlien, C. (2023). *Våld i ungas nära relationer & det ideella stödet: Möjligheter och begränsningar*. Uppsala universitet, NCK.
<https://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:1753694/FULLTEXT03.pdf>
- Källström, C. Å. (2004). *Negotiating normality and deviation: father's violence against mother from children's perspectives* [Doktorsavhandling, Örebro universitet]. DiVA. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:137397/FULLTEXT01.pdf>
- Leander, K., Berlin, M., Eriksson, A., Gillander G. K., Hensing, G., Krantz, G., Swahnberg, K., & Danielsson, M. (2012). Violence health in Sweden: The national public health report 2012. *Scandinavian Journal of Public Health*, 40(9), 226–237. <https://doi.org/10.1177/1403494812459609>
- Levendosky, A. A., Bogat, G. A., & Huth-Bocks, A. C. (2011). The influence of domestic violence on the development of the attachment relationship between mother and young child. *Psychoanalytic Psychology*, 28(4), 512–527.
<https://doi.org/10.1037/a0024561>
- Lourenço, L. M., Baptista, M. N., Senra, L. X., Almeida, A. A., Basílio, C., & Bhona, F. M. d. C. (2013). Consequences of exposure to domestic violence for children: A systematic review of the literature. *Paideia*, 23(55), 263–271.
<https://doi.org/10.1590/1982-43272355201314>
- Lysell, H., Dahlin, M., Långström, N., Lichtenstein, P., & Runeson, B. (2016). Killing the mother of one's child: Psychiatric risk factors among male perpetrators and offspring health consequences. *The Journal of Clinical Psychiatry*, 77(3), 342–347. <https://doi.org/10.4088/JCP.14m09564>
- Margolin, G., & Vickerman, K. A. (2007). Posttraumatic stress in children and adolescents exposed to family violence: I. Overview and issues. *Professional Psychology, Research and Practice*, 38(6), 613–619.
<https://doi.org/10.1037/0735-7028.38.6.613>
- McGee, C. (2000). *Childhood experiences of domestic violence*. Jessica Kingsley.
- Mullender, A., Hague, G., Imam, U., Kelly, L., Malos, E., & Regan, L. (2002). *Children's perspectives on domestic violence*. SAGE.
<https://doi.org/10.4135/9781446220795>
- Piotrowski, C. C. (2011). Patterns of adjustment among siblings exposed to intimate partner violence. *Journal of Family Psychology*, 25(1), 19–28.
<https://doi.org/10.1037/a0022428>
- Piotrowski, C. C., Taylor, K., & Cormier, D. C. (2014). Siblings exposed to intimate partner violence: Linking sibling relationship quality & child adjustment problems. *Child Abuse & Neglect*, 38(1), 123–134.
<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2013.08.005>

- Prinz, R. J., & Feerick, M. M. (2003). Next steps in research on children exposed to domestic violence. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 6(3), 215–219. <https://doi.org/10.1023/A:1024966501143>
- Prop. 2017/18:186. *Inkopporering av FN:s konvention om barnets rättigheter*. https://www.regeringen.se/contentassets/ccaccfb483374099bdb045f96f7ca0bb/inkorporering-av-fns-konvention-om-barnets-rattigheter-2017_18_186.pdf
- Rizo, C. F., Macy, R. J., Ermentrout, D. M., & Johns, N. B. (2011). A review of family interventions for intimate partner violence with a child focus or child component. *Aggression and Violent Behavior*, 16(2), 144–166. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2011.02.004>
- Runeson, B. R., & Lysell, H. (2019). Män som mördar en kvinna de har barn med, och psykiska konsekvenser för barnet på sikt. *Socialmedicinsk Tidskrift*, 96(4), 541–548. <https://doi.org/10.62607/smt.v96i4.38429>
- Rying, M. (2007). *Utvecklingen av dödligt våld mot kvinnor i nära relationer* (Rapport 2007:6). Brottsförebyggande rådet. https://bra.se/download/18.1e21615019329787e39312/1731570607597/2007_6_utvecklingen_dodligt_vald_mot_kvinnor.pdf
- SFS 1949:381. *Föräldrabalk*. <https://rkrattsbaser.gov.se/sfst?bet=1949:381>
- SFS 1962:700. *Brottsbalk*. <https://rkrattsbaser.gov.se/sfst?bet=1962:700>
- SFS 1980:620. *Socialtjänstlag (upphävd)*. <https://rkrattsbaser.gov.se/sfst?bet=1980:620>
- SFS 2018:1197. *Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter*. <https://rkrattsbaser.gov.se/sfst?bet=2018:1197>
- SFS 2025:400. *Socialtjänstlag*. <https://rkrattsbaser.gov.se/sfst?bet=2025:400>
- SFS 2025:468. *Socialtjänstförordning*. <https://rkrattsbaser.gov.se/sfst?bet=2025:468>
- Socialstyrelsen. (2021). *Handläggning och dokumentation: Handbok för socialtjänsten*. <https://www.socialstyrelsen.se/contentassets/a6e6d5ffaa294a94bc6d7dab1cc48936/2021-12-7658.pdf>
- Socialstyrelsen. (2023a). *BBIC Grundbok – Barns behov i centrum*. <https://www.socialstyrelsen.se/contentassets/06b772880f314d5ab08a6a995448b371/2023-9-8734.pdf>
- Socialstyrelsen. (2023b). *Våld i nära relationer: Handbok för socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården*. <https://www.socialstyrelsen.se/contentassets/bb05e4b5d0f44f109aad76fd041308e0/2023-6-8592.pdf>
- Solberg, A. (2007). Hur förhåller sig barn till våld i hemmet? I M. Eriksson, Å. Källström Cater, G. Dahlkild-Öhman & E. Näsman (Red.), *Barns röster om våld – att tolka och förstå* (s. 25–37). Gleerups.
- Stiftelsen Tryggare Sverige. (2014). *När samhället havererar: Om oförmågan att förhindra dödligt våld mot kvinnor i nära relationer*. PM nr. 1.

- Stöckl, H., Devries, K., Rotstein, A., Abrahams, N., Campbell, J., Watts, C., & Moreno, C. G. (2013). The global prevalence of intimate partner homicide: a systematic review. *The Lancet*, 382(9895), 859–865. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(13\)61030-2](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(13)61030-2)
- Sullivan, C. M. (2011). Evaluating domestic violence support service programs: Waste of time, necessary evil, or opportunity for growth? *Aggression and Violent Behavior*, 16(4), 354–360. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2011.04.008>
- Svensson, K., Johnsson, E., & Laanemets, L. (2021). *Handlingsutrymme: utmaningar i socialt arbete*. Natur & Kultur.
- UNICEF Sverige. (2017). *Vem skyddar mig från våld? Barns egna berättelser om våld i hemmet och önskan om upprättelse*. https://assets.ctfassets.net/gl8rzq2xcs2o/5e1YJtEYnCehaKtyv6xPJM/056fc9aa4154d490787bd6484817d79/Rapport_UNICEF_-_Vem_skyddar_mig_fr_n_v_ld_1.pdf
- van Langenhove, L., & Harré, R. (1999). Introducing positioning theory. I R. Harré & L. van Langenhove (Red.), *Positioning theory: Moral context of intentional action* (s. 14–31). Blackwell Publishers Ltd.
- Vetenskapsrådet. (2024). *God forskningsred 2024*. <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2024-10-02-god-forskningssed-2024>
- Waddell, J., Pepler, D., & Moore, T. (2001). Observations of sibling interactions in violent families. *Journal of Community Psychology*, 29(3), 241–258. <https://doi.org/10.1002/jcop.1016>
- Wagar, J. M., & Rodway, M. R. (1995). An evaluation of a group treatment approach for children who have witnessed wife abuse. *Journal of Family Violence*, 10(3), 295–306. <https://doi.org/10.1007/BF02110994>
- Weigl, K., & Edblom, K. (2019). *I händelse av min död*. Natur & Kultur.
- Weinehall, K. (1997). *Att växa upp i våldets närhet: Ungdomars berättelser om våld i hemmet* [Doktorsavhandling, Umeå universitet]. DiVA. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:156249/FULLTEXT01.pdf>
- Willig, C. (2022). *Introducing qualitative research in psychology* (4. uppl.). McGraw Hill.
- Ådin, A. (2025). *Flickan som blev kvar: Att finna lugn och lycka efter trauman*. Dana Förlag.
- Åkerlund, N. (2017). *Barns relationer i våldets närhet: Respons, positioner och möjligheten till barns röst* [Doktorsavhandling, Linköpings universitet]. DiVA. <https://doi.org/10.3384/diss.diva-134907>
- Överlien, C., & Hydén, M. (2007). Att tvingas lyssna – hur barn bevittnar pappas våld mot mamma. *Barn*, 25(1). <https://doi.org/10.5324/barn.v25i1.3590>
- Överlien, C. (2010). Children exposed to domestic violence: Conclusions from the literature and challenges ahead. *Journal of Social Work*, 10(1), 80–97. <https://doi.org/10.1177/1468017309350663>

Överlien, C. (2017). 'Do you want to do some arm wrestling?': children's strategies when experiencing domestic violence and the meaning of age. *Child & Family Social Work*, 22(2), 680–688. <https://doi.org/10.1111/cfs.12283>